

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII., MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 363-61SZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOSELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Ki felelős a fiatal zsidó egzisztenciák pusztulásáért?

A zsidóság létét az antiszemitaizmusnak semilyen formája és módszere nem fenyegeti jobban, mint a zsidó egzisztenciák szisztematikus aláásása gazdasági téren, az állami és társadalmi beavatkozás különböző eszközeinek igénybevételével. A háború utáni időkben, mióta az antiszemitaizmusnak ez a formája nagyobb erővel kezdett jelentkezni nálunk is, soha nem mulasztottuk el az alkalmat, hogy felhívjuk a zsidóság figyelmét azokra a roppant veszedelmekre, melyek a megszervezett gazdasági ellenakció révén létét és fiatal nemzedékének jövőjét fenyegetik. A zsidóság jól tudja azt, hogy egy ország, különösen egy gyöngye és segédforrásokban szegény ország gazdasági életének meghonítása semmiképp sem teremthet új egzisztenciákat a lerombolt régiék helyén s hogy ezért minden kísérlet, mely a zsidó egzisztenciák helyére másokat akar állítani és a zsidó nyomorúságból nemzsidó virágzást kicsíholni, ez eleve meddőségre van kárthatva; a gazdaság bonyolult összefüggéseibe nem lehet a durva jelszavak fegyverével hasznosan belenyulni. Ezt tudja a zsidóság és tudják a gazdasági élet igazi összefüggéseiben járatos elmék azonban vannak oly koponyák, melyekről a meggyőzés értelmes eszközei hatástalanul pattannak le. Ma is határos jelszó a zsidó egzisztenciák kiszorítása. *Imnár nem is jelszó, hanem szomorú, dermesztő, fenyegető valóság.*

Mit tettek a zsidóság vezető körei ennek a veszélynek megelőzésére? Mikor az állástalan fiatalság elhelyezésére irányuló akcióról volt szó, rámutattunk arra, hogy ez akció keretében szóhoz kell jutnia a szintén állás és remény nélkül vergődő, szintén a krízis föjtogató nyomása alatt álló, szintén elproletárosuló és keserűségbe hajszolt de még az állami és közhivatali lehetőségek szűkös reményét is nélkülöző zsidó ifjúságnak is. Különösen hang-

súlyoztuk ezzel kapcsolatban azoknak a zsidó gazdasági vezérférfiaknak a szerepét, akiknek aktív szerep jutott az akció lebonyolítása körül.

Állásfoglalásunk nem volt egyoldalú. Elismerjük, hogy egyetemes nemzeti érdek, tehát zsidó érdek is, hogy egyetlen tanult és rátermett ifjú se maradjon munka és kenyér nélkül. Teljes elismeréssel vagyunk a zsidó munkaadók készsége iránt, akik keresztény ifjaknak juttatnak állást és kenyeret: hisz ezzel nemcsak egyetemes társadalmi érdeket szolgálnak, de a zsidóság szempontjából sem közbömbös, ha csökken az a társadalmi nyomás, melynek egyik fő forrása a keresztény állástalan ifjúság elkeseredése. Azonban visszásnak és emberit megzsidó szempontból egyaránt megbocsájtathatlannak tartottuk zsidó munkaadók merev elzárkózását éppen az állástalan és szegény zsidó ifjak alkalmazása elől. *Nem kívánhatunk többet, mint hogy zsidó munkaadók a megnyíló lehetőségeken belül zsidó jelentkezőket, ha rátermetteket és rá is szorulnak, ne utasítsanak vissza zsidó mivoltuk miatt.* Legalább ők ne tegyenek megkülönböztetést a zsidó jelentkezők hátrányára — s ha módjával is, tápot nem adva a leleselkedő gyánúnak, objektív és igazságos mérlegelés alapján zsidó ifjaknak is adjanak munkát. Ez a reményünk nem teljesült. *A gazdasági élet zsidó vezetőférfiai kevés kivétellel nem mutatnak hajlandóságot zsidó ifjak alkalmazására; s a kivételek közt nem látuk ott a pesti hitközség és immár szinte az összes fontos zsidó felekezeti szervek közös és együttes elnökének, Stern Samunak nevét.* Az elhelyezési akció keretében csak két főiskolát végzett zsidó ifjú nyert elhelyezést; a többiek közül jónéhányan nem egzisztenciát kaptak, hanem ifjúsági kortes-szervezetbe tömörítették őket; s kortes-szolgálatokat bíztak

rájuk, felekezeti bolettagyűjtést s egyebeket. Az ifjúságnak ilyen „el látása” persze nem vihett közelebb az állástalan zsidó ifjúság problémájának megoldásához.

Most egyszerre ismét fenyegető, szinte katasztrófális süllyal jelentkezik ez a probléma. Egyes nagyvállalatok szinte versengve, szinte vezényszóra bocsájtják el zsidó alkalmazottaikat. *A Shell után jött az IBUSz beszerzési osztálya, hol Guthardt vezérigazgatótól kívül egész sereg zsidó vagy zsidó származású tisztviselő kapott felmondást s a megmaradtak állandó rettegésben várják sorsuk beteljesedését.* Tudjuk, hogy mostanában bizonyos társadalmi erők nyomása érvényesül e szisztematikus elbocsátásokban. Vannak jelenségek, melyek hatását a legtisztább és legöntetlenebb jóakarát sem tudja teljesen lerontani. De vannak, vagy voltak módjai a segítségnek, vagy legalább is a baj enyhítésének; és szomorúan kell megállapítanunk, hogy a segítségek még kínálkozó kevés eszközt is elmulasztották igénybe venni — elmulasztották éppen azok, akik vezérszerepet követelnek maguknak a zsidó felekezeti élet irányításában.

E mulasztásokkal szemben fel kell vetnünk a felelősség kérdését. *Ki felelős érte, hogy minden komoly ellenintézkedés nélkül, a lehető segítség minden igénybevétele nélkül, ilyen méreteket ölthetett fiatal zsidó egzisztenciák pusztulása? Ki felelős érte, hogy meg sem kísérelték sok esetben rátermett zsidó ifjak kenyérhez juttatását — még a zsidóságnak a magyar középosztályon belül elfoglalt arányszámának keretében sem? Hogy még szerény részt sem kértek a magángazdaság területén, az egyetlen területen, hol a közpályákról kiszoruló zsidó fiatalság még elhelyezkedést remélhet, a sovány kenyérből? Most, mikor katasztrófális méretűvé*

kezd lenni zsidó egzisztenciák tömeges pusztulása, — most kezdik megkondítani a vészharangot; de az ugys hiábavaló kesergés helyett jobb volna talán, ha elmélyednénk kissé annak vizsgálatába, mit kellett volna korábban tenniük, hogy a baj, ha már elkerülhetetlen volt, ne öltön ilyen szédítő méreteket?

Egyéni felelősség a közös zsidó sorsért: vannak felfuvalkodott s a maguk hatalmi lázában minden egyebet felejtvő vezéralakok, akiknek eddig még nem jutott eszébe ilyesmin komolyan gondolkodni. Akiknek minden eszköz jó, ha hatalmi céljaikat szolgálja. Nem tartozik szorosan tárgyunkhoz, de meg kell említenünk azt a jellemző manővert, melyet most azért kezdettek, hogy leomossanak magukról egy másik súlyos felelősséget: a lágymányosi zsidó templom elleni sötét aknamunka felelősségét. Megírtuk a való tényeket. Oly oldalról, mely közel áll az unifikáció tervéhez, megpróbálták megkörnyékezní a székesfőváros vezetőségét, hogy ne adja át a templom céljára felajánlott telket a budai hitközség mostani „renitens” vezetőségének. A tények magukért beszélnek; az átadás kitűzött terminusának elhalasztását az illetékesek megmagyarázták, s a magyarázat ez a hallatlan, ez az elvadultságában elkeserítő aknamunka volt. Most jönnek a perfid, óvatos cáfolatok: egy felekezeti lapban előbb, aztán külön röpiven. Nem tagadják a tényeket. Nem teszik meg nem történtté a megtörténteket. Nem is tagadnak; csak az iktatószámot követelik: ha nem tudjuk felmutatni az iktatószámot, nem is történt semmi. A röpiven pedig, mely nem beszél rágalmazásról, nem említ sajtópert s ezzel már el is ismeri a tényállás valódságát, a fúziósok két budai alvezére jelenti ki, hogy „ők nem intéztek beadványt a székesfővárosához.” Cáfolatuk csak a maguk személyére vonatkozik. Nagyon gyöngé manőver ez, mellyel még lesz alkalmunk foglalkozni. Most csak azt kérdezzük:

Rábíthatjuk-e a zsidóság létezőkeit a mostani válságos időben azokra, akik így értelmezik az egyesek felelősségét a közösségért? A kérdésre az egész zsidóság fogja megadni a méltó választ.

Kezdődik újra...

Hétfő óta ismét rendezavarások vannak napirenden a fővárosban s Szegeden. Már azt hittük, hogy az egyetemi ifjúság méltón nagy elődeinek szelleméhez, az egész idejét ezentúl a magyar kultúra öregbítésére és tudásának minél alapsabb kifejlesztésére fogja fordítani. Sajnos — csalódtunk. Az eseményekért most sem a fiatalságot, hanem megint csak azokat hibáztatjuk, akik ezeket a könnyen hevülő fiatalembereket hangzatos jelszavakkal félrevezetik és elvonva őket a hasznos munkától, melyre most azországnak nagy szüksége lenne, a szó legszorosabb értelmében romboló kilengésekre izgatják őket.

Oly váratlanul törtek ki a mostani zavargások, minden előzmény nélkül, hogy nemcsak mi, hanem az egyetemi és kultuszhatóságok is értelmetlenül állnak velük szemben. Maga Hóman Bálint kultuszminiszter szövegze ezt le egy nyilatkozatban. Ugyancsak a legélesebben elítéli a zavargásokat Kornis Gyula tudományegyetemi rektor is, aki azon a hirdetőnyelen, mely közli a diákokkal, hogy az egyetemen további intézkedésig szünetelnek az előadások, igen kemény szavakat talál a mozgalom elítélésére, melyet meggondolatlanok és az ifjúsághoz nem méltónak bélyegez. Leszögezi a rektor, hogy nem hajlandó tűrni, hogy az egyetem erőszak és önkényeskedés színhelyévé váljék és a félév elvesztésével és a diákjóléti intézmények szüneteltetésével fenyegeti meg a zavargókat.

Az egyetemi ifjúság egyes köreinek kijelentései szerint a zavargások amiatt törtek ki, mert a műegyetemi diákszervezetek elhatározták, hogy keresztet függesztenek a tanterem falára, mint ez a többi fakultásokon már meg is történt és ezt a szándékot egyes zsidó egyetemi hallgatók gyűnyos megjegyzésekkel kísérték volna. Ezzel szemben a MIEFHÖE illetékes szervei kijelentik, hogy ebből egy szó sem igaz. A zsidó egyetemi hallgatók a napilapokból értesültek hétfőn arról, hogy a keresztény hallgatók keresztet akartak kifüggeszteni. Az előzmény szerintük az volt, hogy hétfőn délelőtt a műegyetemi Hungária bajtársi szövetség tagjai végigjárták a műegyetem tantermeit és figyelmeztették a zsidó hallgatókat, hogy a keddi előadásokra ne menjenek be. Ezt a zsidó hallgatók jelentették a rektornak, aki erre keddre rektori szünetnapot rendelt el. Ezután törtek ki délután a zavargások a közgazdasági egyetemen és folytatódtek a következő napokon az egyetem összes fakultásain és e zavargások során a zsidó hallgatókat ismétlenül bántalmazták.

A zavargók most nem sérelmeket emlegetnek a zavargások indokául, hanem egyszerűen „zsidómentes” napokat, a zsidó hallgatóknak „gettópada” utalását követelik. Ameddig az volt a jelszó, hogy a numerus-clausus arány túlhágása izgatja és készletti tüntetésre az ifjúságot, addig legalább a látszata volt meg annak, hogy a félrevezetett és hamis jelszavakkal, hamis statisztikai adatokkal befolyásolt ifjúság hiszi, hogy valami sérelem érte és ez ellen tiltakozik. A mostani rendezavarások indoka, illetőleg a vele kapcsolatos kívánság azonban nem akar mást, mint a zsidó ifjúság önértetének lábbal tiprását és a zsidó egyetemi hallgatóknak emberi méltóságukban való lealacsonyítását. Itt már nyilvánvaló, hogy azok, akik a háttérben ezeket az eseményeket irányítják, semmi mást nem akarnak, mint zavarkeltést és eszközüll megint a tapasztaltalan és félrevezetett fiatalságot használniak fel. Hogy ebből úgy a fiatalságnak, mint az országnak csak kára lehet, ez az izgatókat nem ejti gondolkodóba. Őket céljaik elérésében semmiféle eszköz nem riasztja vissza és nem tartja őket vissza az a tudat sem, hogy hogy a mai válságos nemzetközi helyzetben Magyarország egyik legfőbb erőssége éppen a közrend szilárdsága és a magyar kormányának eminens érdeke, hogy az ország minden rétegének összetartását semmiféle incidens meg ne zavarja.

Hisszük, hogy a kultuszkormány a fentiek teljes tudatában kemény kézzel fog rendet teremteni az egyetemen, de reméljük, hogy a megtorlás ökle nem a félrevezetett fiatalságra, hanem azokra fog lesújtani, akik hiszékenységet kihasználva ilyen helytelen és vétkes útra terelik. Mert a mi álláspontunk változatlanul az, hogy az ellentéteket semmiféle irányban nem szabad kielezni, az ifjúság tanuljon s azzal, amit tanul, segítsen ennek a szerencsétlen és méltatlanul szenvedő országnak új értékeket termelni és ezeknek az új értékeknek segítségével mai méltatlan helyzetéből kivezetni. Ez az ifjúság feladata és nem a verekedés, nem az, hogy megszegyenítő és méltatlan kívánságokkal akarják lehetetlenné tenni azoknak a tanulmányoknak befejezését diaktársaik számára, melyek őket élethivatásuk teljesítéséhez segítik, hogy azután a több tudás és alapsabb előkészültség nemes versenyén dőljön el ki érdemesebb arra, hogy az életharcban felülmaradjon. Ezt kívánja a magyar lovagiasság, a márciusi ifjúság örökké élő szelleme, nem verekedéseket, nem igazoltatásokat, nem a szégyenpadot és az Ergerbergert..

A Zsidó Élet

minden magyar zsidó lapja
Fizessen elő!

A kisvárdai razzia

Kisvárdán „zsidórazzia” volt. Hivatalos közegek idegenellenőrzés címén, összefogdosták a szakállas és pájészes zsidókat, szuronyos csendőrök kíséretében a község házára kísértették őket s itt igazoltatták honosságukat. Az egész eljárás a helybeli zsidóság körében érthető izgalmat váltott ki. Nem maga az igazoltatás keserítette el joggal testvéreinket, hanem annak keresztülvittele. Gyanuok híján tisztán a szakáll és a pájész „gyanus” mivoltából kiindulva, kollektív inkvizíció alá vették egy egész község zsidóságát s tömegesen igazoltatták a község házában iskolásgyermekeket. Növelte a nyugtalanságot, hogy az igazoltatottak között elővezették a kisvárdai orthodox főrabbi fiát is. Így került a gyanus elemek közé olyan valaki, akinek apja a magyar felsőház póttagja.

Ez a kínos ügy lezárult Fábrián Béla képviselőházi interpellációjával s azzal válasszal, melyet Kozma Miklós belügyminiszter az interpellációra adott s melyet az interpelláló képviselő is tudomásul vett. Megnyugsunk a kormány intencióinak hiteles részről adott magyarázatában, hogy az ellenőrzés nem irányul magyar honosok ellen, hanem csak külföldiek ellen, akik tartózkodási engedély nélkül élnek Magyarországon. Ez az álláspont kétségtelenül törvényes és az ellen sem lehet ellenvetést tenni, hogy az ellenőrzést nem a határon végzik, ahol éppen az illegális bevándorlást a rendelkezésre álló eszközökkel alig lehetne megakadályozni, hanem kiterjesztik egyes határszéli városokra és községekre is. Csak az ellenőrzés keresztülvitelében remélünk változást a kisvárdai esethez képest, hogy a tömegrazzia ne váljék kollektív megbélyegzővé hittestvéreinkre nézve — hogy dolgos és tisztességes zsidó állampolgároknak ne keljen magukat gyanus idegeneknek érezniük.

Ami a jogosulatlanul bevándoroltak problémáját illeti, ezektől sem tagadhatjuk meg emberi együttérzésünket, hisz bizonyos, hogy csak a legnagyobb nyomorúság vihet embereket arra, hogy a mai időben biztos otthonukat elhagyják és idegenben keressenek boldogulást. Azonban bármennyire is átérezzük a vándorló és bujdosó hazátlanok nyomorúságát, nem hihetjük, hogy Magyarország, ez a szegény és súlyosan küzdő ország a mai időkben otthont nyújthatna nekik. Túl sok az éhes száj idebent, a magyarság és a magyar zsidóság körében is; meg kell értenünk a kormányzati szigort, mely az illegális bevándorlást nálunk nem kezeli másként, mint a

többi országokban, még a hozzánk képest dúsgazdag Amerikában is. Magyarország ma, sajnos, nem fogadhat be illegális bevándorlókat s ha emberi szempontból mindent meg is kellene tenni, hogy az ily bujdosók szenvedései, míg ismét kívül jutnak a határon, a minimumra csökkenjenek, kitiltásuk ellen még a szánalom se emelhet szót. Azonban Kisvárdán, az adott esetben, nem találtak illegális bevándorlókat s általában Magyarországon ezek száma nem lehet nagy, hisz közismert, hogy ez az ország súlyosabb gazdasági helyzetben van, mint a környező országok általában s így nem csábíthat külföldieket bevándorlásra. Nincs Magyarországon „zsidó veszedelem”, nincs semmiféle beözönlés, nincs semmi aggasztó jelenség, ami oly drasztikus intézkedéseket tenne indokoltá, mint a nem válogató és akarva, nem akarva, mégis az egész zsidóságra megbélyegző tömegrazziák.

*

Az Orthodox Izraelita Központi Iroda az esettel kapcsolatban a következő közlésére kérte fel lapunkat:

A kisvárdai hitközség elnöksége a Központi Irodának jelentést tett a történetéről és illetékes helyen való intervenciót kért. A Központi Iroda nyomban érintkezésbe lépett az illetékes körökkel, ahol egyrészt írásbeli felterjesztésben, másrészt többszöri személyes eljárás során részletesen feltárta a razziaikkal kapcsolatos sérelmeket. Rámutatott arra:

Megjelent Megilasz Matiszjohü Chanuka története

Héber-magyar szöveggel,
iskolai és magánhasználatra.

Kapható a héber könyvkereskedésekben. Megrendelhető Welcz M.-nél Bpest, Kertész-u. 27. (Erdélyben: Welcz I., Oradea, Bul. Regele Ferdinand 16, Szlovénzkóban: Hoffmann I. rabbi Tornaia) — 75 év óta az első népies kiadás. Ára 30 fillér (ill. 10 lei, 1'50 Kc.), bélyegben is. Könyvkereskedőknek áruengedmény.

miszerint igen fájdalmas az az eljárás, hogy a razziák során fokozottabb ellenőrzésnek vetik alá a külsőleg is felismerhető zsidókat, ami azt a sajnálatos látszatot kelti, mintha az igazoltatások főleg a zsidó, illetve vallásos zsidó személyek ellen irányulnának. Ugyancsak sérelmezte a Központi Iroda, hogy a talmudtóra iskolák és a jesivák növendékeit nem az iskola, illetve rabbiiskola helyiségeiben vetik alá igazoltatásnak, hanem razziaszerűen karhatalmi közegektől közrefogva valamennyit felkísérik a község házára. Kérte ennek az eljárásnak a jövőben való megszüntetését.

A Központi Iroda, eljárása során illetékes helyen a legteljesebb megértéssel találkozott. A belügyminiszterium soron kívüli sürgősséggel — még hétfőn e hó 18-án — terjedelmes leiratban válaszolt a Központi Irodának. Arra a sérelmezésre, hogy látszat szerint a razziák a zsidó személyek ellen irányulnak: a miniszteri leirat megnyugtató kijelentést tartalmaz és ezt hangsúlyozottan cáfolja. A leirat idevonatkozó része így szól: „Hangsúlyozom, hogy az általános közbiztonsági és közrendészeti szempontból feltétlenül szükséges razziák nem irányulnak azok ellen az izraelita vallású magyar állampolgárok ellen, akik vallási hagyományaik tiszteletét külsőleg is kifejezésre juttatják.”

Ez az illetékes helyről történő megnyugtató mindenestre igen örömdetes és alkalmas az etekintetben tapasztalható nyugtalanság eloszlatására. A razziákat végrehajtó közegek a jövőben bizonyára mellőzni fognak minden olyan eljárást, amely alkalmas ezzel a felsőbb intencióval ellenkező látszat keltésére.

A talmudtóra-iskolák és jesivák növendékeinek igazoltatásával kapcsolatos sérelmek orvoslása tekintetében pozitív intézkedések történtek. A jövőben teljesebben mellőzni fogják a növendékek razziaszerű igazoltatását és személyazonosságukat az iskolában fogják megállapítani. A Központi Irodához intézett leirat idevonatkozó szövege így szól: „A jövőben módot fogok keresni arra, hogy az eljáró hatósági közegek a rabbiiskolák és talmudiskolák növendékeinek idegenrendészeti ellenőrzését, magában az iskola épületében foganatosítsák, hogy ezáltal az előállítások lehetőleg mellőzhetőek legyenek s az eljárás razziaszerű jellege megszűnjék. Tekintettel azonban arra, hogy a razziák eredménye szerint, a szóbanforgó iskolákban elég nagy számmal találtattak olyan tanulók, akik az érvényben levő idegenrendészeti törvényeknek és jogszabályoknak nem tették eleget, az iskolák vezetőitől elvárom, hogy a jövőben közegeimet eljárásukban hathatósan támogathatják.”

A Központi Iroda is nyomtatékosan

kéri a talmudtörák és jesivák vezetőit, hogy különösen nem helybeli növendékeik személyazonosságának igazoltságáról már eleve megfelelően gondoskodjanak. A kellő igazolási okmányokkal történő ellátás egyébként mindenkinek érdeke. Az izraelita vallású hívek figyelmét a Központi Iroda erre annál is inkább felhívja, mert a miniszteri leirat befejező része erre is kiterjed. Ez a rész így szól: „A razzia alá vont terület lakosai az esetleges előállítás úgy kerülhetik el, ha ellátják magukat fényképes személyazonossági igazolvánnyal, amely minden elsőfokú rendőrhatalóságnál besze-

rezhető. Szükségesnek látszik az is, hogy a talmudtóra- és rabbiiskolák növendékei személyazonosságukat elfogadható módon igazoljék okmányok birtokában legyenek.”

Kívánatos lenne, hogy azok a biztosítások és újabb intézkedések, amelyek a Központi Irodához intézett miniszteri leiratban foglaltak, a jövőben teljesen megszüntessék azokat a fájdalmas sérelmeket, amelyeket a zsidó vallású személyek a razziákkal kapcsolatosan a múltban szenvedtek. A legmegnyugtatóbb mindenesetre az lenne, hogy ilyen razziák teljesen mellőztessenek.

Halálos gettó

Menekvés, csak a kivándorlásban volna, írja a tudósító, de ez az út csak mintegy tízezer személynek áll nyitva évente; s akik kijuthatnak, azok is örülhetnek, ha vagyoniuk 20 százalékát megmenethetik. Akik vagyontalanok, azok a külföldön sem találhatnak megélhetést. Otthon pedig „minden megélhetési forrás lassan, de biztosan bezául előttük.” Már egész háztömbök zsidó lakói egyszerre kapnak felmondást, nyilván azzal a céltattal, hogy a zsidókat gettóba tömörítsék. A zsidók „önellátásáról” beszélni képtelenség, hiszen körülbelül kétharmadrészen kereskedelemről élnek s így nincs értelme annak a feltevésnek, hogy egymástól vásároljanak. „Képtelenség arról beszélni is, hogy a nürnbergi törvények nemzeti kisebbség helyzetébe hozták a zsidókat. Nem bírnak a legelmebb kisebbségi jogokkal sem és nem illelbezhettek a Népszövetséghez, mint a többi kisebbségek. Az 500.000 „teljes” zsidóra nézve (további 100.000 azok száma, akiknek nagyszülei közül három zsidó) nincs remény; nincs gyermekeikre nézve sem, akiket az iskolában üldöznek és tisztátalan páriaként kezelnek, hogy gyakran jövétlenül kárt szenvednek. Magától értődik, hogy a házasságok száma a zsidó közösségben rohamosan csökken; kinek van kedve, hogy gyermekeket hozzon ebbe az ellenséges világba? Ha csak felülről nem fékezik a fanatikus antiszemita dühét, nincs más kilátás, mint hogy 500.000 embernek vakon kell körbe-körbe rohanni, míg ki nem dől. Ez az a folyamat, amelynek a „hideg pogrom” nevet adták.

A nagy angol lapnak ehhez a megrendítő helyzetjelentéséhez nem kell kommentár. Talán az egyetlen vigasztaló mondat, hogy a világ lelkiismerete még nem tompult el egészen a barbár kegyetlenségnek ezzel az éppoly értelmetlen, mint förtelmes hadjáratával szemben.

A görögországi zsidóság és a restauráció

A görögországi zsidó templomokban hálaladó istentiszteletek voltak György király visszahívása alkalmából. A lapok emlékeztetnek arra, hogy a szaloniki zsidók a köztásaság alatt sokat szenvedtek királyhű magatartásuk miatt. A venizelista uralom választási gettóba kényszerítette őket. Most a királyság visszaállításától sorsuk jobbrafordulását várják. Daniel Allaloufi zsidó képviselő hódoló táviratot intézett a királyhoz, melyben kifejezést ad a görög zsidók örömeinek és lelkesedésének, mélységes hódolatukat tolmácsolja a visszahívott uralkodó iránt.

ZSIDÓ VILÁGKRÓNKA

A „Times” a németországi „hideg pogrom” borzalmairól

A legkomolyabb és legobjektivebb világlap, a londoni „Times” hosszú cikket közöl a németországi zsidók helyzetéről. A cikk abból a megállapításból indul ki, hogy a nürnbergi törvények eddig még semmit sem tettek annak a türethető viszonynak” biztosítására a zsidók és nemzsidók között, mely bevallott céljuk volt. Ellenkezőleg, írja a tudósító, a zsidók és „árják” közötti viszony és a félmilliónyi zsidóság naponként rosszabbodó helyzetét „tagadhatatlan botrány.” A nürnbergi törvények a náci Németországot a „zsarolók paradicsomává” teszik. A törvények a legzavarosabb helyzethez vezettek, mert végrehajtásuk nincs szabályozva s így helyi fanatikusok a legmesszebbmenő befejezett tényeket idézhetik elő; ha később be is következik valamiféle szabályozás, ez már nem adhatja vissza elbocsájtott zsidóknak kenyerüket és öngyilkosokat nem támaszthat fel.”

A cikk azután megemlíti a háztartási alkalmazottakra vonatkozó nürnbergi törvény következményeit, mely miatt sok ezer német nő veszt el munkahelyét, hol pedig minden tekintetben meg volt elégedve, ezenkívül a német „faji tisztaságról és becsületről” szóló törvény utat nyit a zsarolások és rágalmaszások minden fajtájának és minden zsidó becsületét és szabadságát korlátlanul kiszolgáltatja bármely támadásnak.

A törvényt fanatikus antiszemita úgy értelmezik, hogy célja a zsidók és „árják” között minden kapcsolat teljes megszüntetése. Ez a magyarázat — írja a Times — „durva hitszegésre” vezet azzal a 12.000 zsidóval és hozzátartozóikkal szemben, akik a világháborúban Németországért ontották véruket. Még a legnagyobb háborús kitüntetésekkel dekorált zsidók is elvesztették hivatalukat;

sokakat közülük egyik napról a másikra tettek az utcára. Az 1933-as magyarázatok, hogy az antiszemita törvények célja egyedül a bizonyos foglalkozási ágakban túl magas zsidó arányszám csökkentése, s hogy megkülönböztetést fognak tenni régen megtelepült és újonnan bevándorolt zsidók között, „csalás”-nak bizonyultak. A fanatikusok jelszava egyszerűen: „Juda verrecke!” — és a gyakorlat e fanatikusok befejezett tényeihez igazodik.

A zsidók rendszeres kiszorítása

Azonban nemcsak egyes elszigetelt esetekről van szó. A cikk felsorolja egyes birodalmi hatóságok elvi intézkedéseit, melyekkel a zsidókat bizonyos foglalkozási ágakból rendszeresen kiszorítják. Így zsidó műkereskedők — köztük külföldiek is — nem kerülhetnek be a Birodalmi Kultúrkamara megfelelő ágazatába s így kénytelenek becsukni üzleteiket. A zsidó moztulajdonosoknak január 1-ig kell adni üzleteiken. A zsidó orvosok bojkottálására szólítják fel a keresztény betegeket. Münchenben egyes nagy hotelek megtagadják a szállást zsidó vendégeknek. Egy zsidó közjegyző, aki a világháborúban megkapta a vaskeresztet október 1-én felszólítást kapott, hogy pecsétjeit 24 óra alatt adja át. Öngyilkos lett.

Azt állítják — írja a cikk — hogy Angliában és Amerikában túlzó propaganda folyik a németországi zsidóüldözések dolgában. „Aki Németországban él — folytatja a cikk — annak egyáltalán nincs szüksége zsidó propagandára; családos férfiakat látnak, akik eddig eltartották feleségüket és gyermekeiket, teljes idegösszeomlás állapotában zokogni, reménytelen jövőjükön. Hallhatnak zsidókról, akik kimentek az erdőbe s agyonlőtték magukat, vagy akik gézzal követték el öngyilkosságát. A német sajtó nem írja meg ezeket az öngyilkosságokat.

Valóságos felhőrdülést

váltott ki a magyar zsidóság egy vezéri rétegében az a vakmerőség, hogy a közeli pesti hitközségi választás előtt külön szervezkedni mert a cionista párt is — még pedig ellenzéki alapon. Talán nem csalódunk, ha a felhőrdülés okát nem az új szervezkedés cionista mivoltában, hanem ellenzékiiségében keressük. Mert a pesti hitközség vezéri pártja régebbi választásokon nagyon is jól megérett a cionizmussal, s képviselőket is juttatott neki a hitközség közgyűlésében. A mostani alakulás programja viszont nem tartalmaz kimondottan cionista követeléseket, hanem csak a zsidó közélet tisztaságát, a vallásoktatás ügyének rendezését és más egyetemesen zsidó kívánásokat. A nagy felzúdulás oka tehát csak az lehet, hogy az új szervezet, a „Zsidó Néppárt“ a hitközségi ellenzékhez csatlakozott.

Mi az új pártalakulástól teljesen függetlenül fenntartjuk azt a véleményünket, melynek a cionizmus kérdésében már eddig is sokszor kifejezést adtunk. Mi nem vagyunk cionisták és egyetlen elvi alapunk a zsidó vallási hagyományokhoz való törhetetlen hűség. Nem valljuk, hogy a zsidóság nemzet, s hogy nemzeti kisebbséget kell alkotnia az európai népeken belül, melyeknek nyelvét és kultúráját magáévá tette, s melyekkel szoros társadalmi kapcsolatban él együtt. Nincs is más elvi közösségünk a cionistákkal, mint a palesztinai zsidó népi otthon ideáljának mélyesége és szerető felkarolása. Mégis azt valljuk: a cionizmussal való elvi vitának nem szabad harccá fajulnia egy zsidó szempontból feltétlenül pozitív törekvés ellen. A mi szempontunk: a zsidó vallási élet teljessége. Ami ellen a zsidóságon belül küzdeni akarunk, még pedig megalkuvás nélkül, az a vallási értékeknek hatalmi igényekért való lejáratása. A cionizmus azonban, noha nem vallási gondolat, eddig nem volt ártalmára az erkölcsi és vallási értelemben vett zsidóságnak. Ellenkezőleg: nagyon sok zsidót azok közül, akik vallási eszmények iránt nem fogékonyak, közelebb hoztak a zsidó közösséghez — s akárhányszor esetében a népi zsidóságon keresztül a vallásihoz is. Ezért ha nekünk nincs is szűkségünk cionizmusra ahhoz, hogy jó zsidók lehessünk, elismerjük, hogy sok esetben a cionizmus a zsidóságnak igenis hasznára tudott lenni.

Ha pedig a cionizmussal szembeni ellenállás erkölcsi alapjáról van szó, úgy igenis megérthetjük és zsidó szempontból helyeselhetjük azoknak az orthodox köröknek aggodalmait, melyek a cionizmust, mint valláspótló elvet vetik el; azt kölcsön törlesztéseinek felfüggesztésével

ugyan nem tapasztaltuk még, hogy a cionizmus vallásos zsidókat tett volna vallástalaná (az ellenkezőjét igen), viszont a vallási kizárólagosság életléta szemponjtájból, elismerjük, csakugyan támadható. Ámde mit szólunk azokhoz a nem orthodox részről jövő támadásokhoz, melyeknek egyedüli alapja az a felelőtlen denunciació, mely egy zsidó réteget hazafiatlan színben tüntet fel, hogy frázis-hazafiságát tetszetősebb színben tüntesse fel. Nem tesz jó szolgálatot a magyar zsidóságnak, aki a magától értődően terméketlen, a magyar zsidó feltétlenül hazafiúi hűségét, nagy hangon bizonygatja a fórumon, mintha napról-napra hangosan bizonygatni kellene — s nem átalja közben a zsidóság egy tisztességesen zsidó és tisztességesen hazafias rétegét denunciacióval s ezzel magát a zsidóságot is gyanus színben tüntetni fel. Nincs olyan árnyalata a zsidó meggyőződésnek, mely akár csak egy árnyalatnyit is változtatna a magyar zsidóság hazafiúi hűségén. Akí

ezt tagadásba veszi, az frázis-hazafi és denuncians.

Még egy váddal találkozunk a Zsidó Néppárttal kapcsolatban. Azzal, hogy a hitközséget át akarja játszani a cionizmus tábora. Ez a vád sem áll meg: hisz a hitközségi ellenzéki párt, mely maga sem cionista, nem kollaborálna a Néppárttal, ha ez kizárólagos hatalomra törne. De nem hiszik ezt komolyan vezéri körök sem: különben miért küldték volna követeket, kettőt-hármat is, az új párthoz, hogy megegyezésre jussanak vele? Miért küldték például a sokoldalú és szimpatikus fiatal iparmágnást, aki nyilván őszinte jószándékkal vállalta ezt a szerepet is? Miért a „nagyilekű“ ajánlat a Pro Palesztina vezetésének „átengedésére“? Miért az ajánlatok és a többszörös megdolgozás, ha csakugyan lényegtelen és elvetendő próbálkozásról van szó? Az ellenzékkel szemben — ha már egyszer ellenzék — ügylátszik, nincs lojalitás és nincs tárgyilagosság.

December 15-én bont zászlót a Pesti Hitközség Alkotmánypártja

Hírt adtunk olvasóinknak arról az elszánt és semmiféle anyagi áldozattól vissza nem riadó küzdelemről, mellyel a Sip-utcai kancellária a közelgő hitközségi választáson ki akarja erőszakolni az egyre erősödő népszerűtlenséggel szemben, hogy Stern Samu elnök és környezete megtarthassák a hatalmat. A pesti zsidóság tisztában van azzal, hogy a Stern-rezsim utolsó esztendei a fűherri elv kiépítésére irányuló kortes munkában teltek el. 4 év óta, amióta Stern Samu hitközségi elnök elhatározta, hogy a közügyek iránti és országos irodai elnökségből „kiszekirozza“ a magyar zsidóság közszeretét és tiszteletét élvező Kohner Adolf bárót, hogy az inkompatibilitás elvének semmibevevésével minden felekezeti pozíciót magához ragad, a régi országos statutumok romjain egyéni diktatúrát épít, a főváros területén élő neológ hitközségek autonómiájának erőszakos megsemmisítésével minden kultuszadót és zsidó áldozatkésztséget a Sip utca pénztára felé irányít, sőt a válsággal küzködő vidéki hitközségeket is olyan hozzájárulásokra kényszeríti, amelyek létalapjukban rendíthetik meg azokat, — azóta a pesti hitközségek minden munkája a tervei kivételére irányuló kortezsiában merül ki. Vallást, kultúrát, elhanyagoltak, a lelkek békéjét felborították, minden pozitív alkotás megakadt, a hitközség pénzügyi egyensúlyát csak a sokat ócsárolt font-

tudták kikényszeríteni, annyira lefoglalta őket a kortezia, hogy — horribile dictu! — még az adósróf működése is elenyhült a kancelláriában.

A pesti hitközség választóközönsége elkeseredve figyelte ezt a látványt és ahogy közeledett az az időpont, hogy az öt éves mandátum lejártával számonkérheti a Sip-utcától sáfárkodását, szervezkedni kezdett. Nem volt könnyű dolog. A kancellária árgus szemekkel lesett minden megmozdulásra és amint az ellenzék egy-egy akciója tudomására jutott, a gyöngéd és kevésbé gyöngéd „meggyőzés“, a befolyásolás és terror gépfegyvereit nyomban működésbe is hozta. Csak a gyengébbek és azok, kik pozíciójuk, illetve egzisztenciájuk illegális javítására kaptak ígéreteket, tántorodtak meg, de a szomorú tapasztalásoktól ellenzékbe kényszerült nagy tömegek kitarítottak elhatározásuk mellett.

Az utóbbi hetekben a hitközségi ellenzék a Sip-utca spicli-rendszerével szemben óvatosabb és csendesebb eljárású módot választott s a lehetőséghez képest vigyázott arra, hogy minél kevesebb pozitívum szívároghasson ki szervezkedésükről. Tisztában voltak a kancellária nem éppen válogatós választási módszereivel és ezért a nyilvános zászlóbontást arra az időre halasztották, amikor a választási névjegyzék elkészítése befejeződik. Most már közelíthetjük olvasóinkkal, hogy az erőteljesen fejlődött Hitközségi Alkotmánypárt előrelát-

hatóan december hó 15-én tartja meg impozáns alakuló nagygyűlését és megnyugtathatjuk a Sip-utcát, amely a saját — an elhelyezett lekicsinyölő szövegeivel szeretett volna bennünket kiugratni, hogy kemény ellenfélre talált.

A pesti hitközségi cionista meggyőződésű tagjai külön szervezkedtek Hitközségi Néppárt néven és csak természetesen, hogy a régi rezsim igyekezett a harmincéves lombtárból vett, ócska ragalmakkal diszkreditálni őket. Kezdetől fogva érintkezésben volt a nemcionista ellenzék cionista hittestvéreinkkel és a mi kérésünkre történt, hogy a Hitközségi Néppárt programjából hiányzott minden speciális cionista elvi szempont. Ezeket a programpontokat minden nemcionista is magáévá teheti, mert a hitközség konzervatívabb vallási irányítását és nyitlabb, szabadelyűbb, demokratikusabb adminisztrációját követelik. A Hitközségi Alkotmánypárt programja még világosabban ki fogja domborítani ezeket a szempontokat és az eddigi megállapodásokhoz képest a két alakulás közös listával indul a választási küzdelemben.

Előre is kérjük a Sip-utcát: ne erőltesse meg magát azzal, hogy konkolyt próbáljon közenk hinteni és hangzatos jelszavakkal terrorizálni bennünket ez együjtműködés miatt. Ők most hangosan és hetykén fogadkoznak, hogy „nem fogják túrni” a cionisták szereplését, de mi tudjuk azt is, ami a kulisszák mögött történt. Tudjuk, hogy már három békekövetség is járt a cionistáknál. Legutóbb, egy kemény cionista meggyőződésű iparmágnás, aki a pesti és budai fizióellenes táborban különösen népszerű, ajánlotta fel Stern Samu fegyverbarátságát a cionistáknak, amennyiben felosztatják hitközségi pártszervezetüket s hozzájuk csatlakoznak. Még a Pro Palesztina Bizottsághoz való csatlakozását és a bizottság vezetésének szellemiében és anyagiakban a cionisták részére való biztosítását is felajánlotta a Führer erre az esetre. A cionista vezetőség ezzel szemben kardinális hitközségi programpontjainak biztosítását követelte és ehhez képest továbbra is kitart ellenzéki álláspontja mellett. Amiből világos, hogy a Sip-utca csak azt „nem túrni”, hogy a cionisták szervezkedjenek, de ha mellőlük állnak, boldogan ölelkeznek velük.

A Hitközségi Alkotmánypártmak igen jó értesülései vannak arról, mik a Führer és pártvezéreinek elgondolásai a választási névjegyzék összeállításáról, az adóhátralékosságról, az „ügynevezett” titkos szavazásról, amelynek a szavazójegyekre és a szavazófülkékre vonatkozó ötletes megnyilvánulásai már

a legutóbbi hitközségi választáson is külön szabadalmaztatást érdemeltek volna. Az ellenzék természetesen igazságos szavazási módot igyekszik biztosítani — vallásos és igazságos hitközségi rendszer felépítésének érdekében.

Nagy derültséget keltett az ellenzék a mult hét folyamán az a hír, hogy a hitközség képviselőtestületének 120 tagja ülésezett a pénzügyi előjáró elnöklésével s az értekezlet végén a egyszerű humoráról ismert előjáró kijelentette, hogy ennyi lelkesedés mellett nem lehet kétes a győzelem. Hát azok a képviselőtestületi tagok se lelkesednének, akik a madátumukat szeretnék megmenteni!... Ezenkívül a körzetekben is serényen folyik a lelkek „megdolgozása”, az új káplán-titkárok tevékenységének szíves igénybevételével. Legutóbb a Józsefvárosba küldötték széjjel meghívókat, hogy a legközelebbi

Az Alliance

Israélite Universelle-ről megint szó esett elnökének, Sylvain Lévynek elhunytá alkalmából. A nekrológok is megemlékeznek róla, milyen eszmények szolgálatában áll ez a zsidó emberbaráti szövetség — és melyek azok a célkitűzések, melyeket alaptalanul tulajdonítanak neki. Az antiszemita pártsajtó szemében az Alliance valami félelmetes titkos hatalom képét vette fel — afféle zsidó mellékkormány, amely a háttérből igazgatja az európai államok politikáját. Ezek a naiv dajkamesék alig érdemelnek cáfolatot: tipikus szülőttei a félművelt jobbantudásnak, mely szereti magát „beavatottnak” érezni s ezért ad hitelt kótyagos sügdelőzásoknak, melyek a „jobbangerésültség” látszatát viselik.

Az Alliance munkája teljes egészében a nyilvánosság előtt játszódik le és jelentései a nyilvánosság számára készülnek; nem lehet működésében árnyékát sem felismerni azoknak a titokzatos üzemeknek, melyeket a „zsidó világszövetség” dajkameséjének kótyagos terjesztői vélnek szellőztetni „leleplezéseikkel”. Az Alliance emberbaráti intézményei, főleg iskolái, Palesztinában, Szíriában s egyebütt nem szolgálnak egyéb célt, mint a zsidó kultúra megerősítését, veszélyeztetett, elhanyagolt rétegekben; egyben pedig az Alliance francia szellemet is terjeszt a Közel Kelet zsidóságában, noha persze vezetése nem szorítkozik Franciaországra. A nyugati országok művelt zsidóságának emberbaráti szerve a keleti, elproletárosult zsidó rétegek szellemi és anyagi felségítésére.

Az Alliance Israélite e szerepét jól ismerik nálunk is; mégis, a magyar zsidósághoz, az Alliance Israélite sohasem állott egészen közel. Hála a Gondviselés-

vasárnapon demonstrációs menetben vonuljanak fel a Führerhez, akit biztonsitani akarnak síríg való hűségükről. Többek között a körzet illusztris elnökét, Weisz Márkot is meginvitálták erre a demonstrációra, aki természetesen elhárította magától ezt a tisztséget, dacára annak, hogy a Führer a józsefvárosi templomépítésre vonatkozólag 10 év óta be nem tartott ígérését akarja újból — megígérni.

A Hitközségi Alkotmánypárt szervezkedése a Sip utca minden erőlködésével szemben nyugodtan folyik az összes körületekben. Az előkészítő bizottság ezúton is figyelmezteti azokat, akik esetleg még nem léptek érintkezésbe a kerületi bizottságokkal, hogy akár a választási névsor, akár más tekintetében felmerülő esetleges sérelmeket és bejelentéseket a „Zsidó Élet” szerkesztősége készséggel közvetíti hozzá.

nek, a magyar zsidóság a maga egészében nem sülyedt az anyagi és szellemi nyomorúság olyan fokára, hogy az Alliance működési körébe került volna; viszont nem vitte olyan gondtalansággig sem, hogy vezető szerepet játszhatott volna ebben az előkelő testületben. Voltak a magyar zsidóságnak kiváló vezetéralakjai, akik megtalálták a kapcsolatot az Alliance Israélite vezető egyéniségeivel — akkor is, mikor nem az Alliance-on keresztül, mely nem foglalokzik politikával, hanem tisztán a személyes összeköttetések révén rá akarták terelni befolyásos nyugati zsidó vezérférfiak figyelmét a Magyarországot ért igazságtalanságra.

Persze ez az igazán magyar zsidóhoz méltó munka sem maradhatott ment az illetéktelen akarnokságtól. A hivattottak nyomában hamarosan jelentkezett a reklámhajhász felületesség, mely magának akart díszit és elismerést szerezni az Alliance-on keresztül. Voltak saját maguk kezéből lett „vezérférfiak”, akik halhatatlan érdemeket vindikáltak maguknak az Alliancennal való benfejtességük címén. Úgy feszítettek a magyar zsidó felekezeti élet fórumán, mintha monopóliumuk lett volna az Alliance-szal való érintkezésre s ott máris mozgósították volna az egész világ zsidóságát Magyarországon mellett. A gondolat nemes s akik igazi összeköttetéseket (melyeknek a politikamentes Alliance Israélite legfeljebb csak keretet adhatott) mozgattak meg érdekében, csakugyan megérdemlik a magyar zsidóság halálját. De mit szólnunk a törtétekről, akik azzal, hogy könnyelműen dobálóztak az Alliance nevével, nemlétező érdemekért arattak babérokat s közben maguk is hozzájárultak az Alliance Israélite működésének félreismeréséhez?

A német zsidóság tragédiája

uj állomásához érkezett azokkal a rendeletekkel, melyek mostanában jelentek meg a birodalmi hivatalos lapban. A rendeletek a legújabb nürnbergi zsidótörvények végrehajtási utasítását tartalmazták. E törvények szerint tudvalevőleg zsidó nem lehet birodalmi állampolgár, csak állam alattvaló; tilos továbbá zsidók és „német vagy rokonsajtú vérűek” között a házasság s a házasságon kívüli viszony, és végül, a „német becsület” védelmének nevében tilos zsidóknak 45 évnél fiatalabb keresztény női alkalmazottat tartani háztartásukban.

A most megjelent végrehajtási utasítás először is definiálja, kit kell a törvény értelmében „zsidónak” tekinteni. E pont körül elég heves harcok dúltak a kulcsszavak mögött: Streicher szélsőséges köre a kitasítottak közé akarta besorozni a zsidókkal együtt a fél-, sőt a negyedzsidókat is, míg a konzervatív körök, tekintettel az idősebb családokban kötött egyes házasságok következményeire a „fél-zsidók” megmentésén munkálkodtak. Így jött létre a végrehajtási utasítás, mely szerint zsidónak tekintendők mindama birodalmi alattvalók, kiknek nagyszülői közül legalább három zsidó. A félzsidók s a „negyedzsidók”, akiknek csak egyik nagyszülője volt zsidó, ezek szerint megszerezhetik a birodalmi állampolgárságot. Ezek tartoznak a „zsidó vértörvények” („jüdische Mischlinge”) csoportjába. Minthogy zsidók a törvény szerint hivatalt sem viselhetnek, 1935. december 31-től nyugdíjba mennek azok a zsidó tisztviselők is, akik eddig az 1933. április 7.-i „árjaparagrafus” alapján, mint volt frontharcosok megtarthatták állásukat. A volt frontharcosok teljes fizetésüket kapják nyugdíj gyanánt. 1936. január 1-től fogva nem lehet zsidó, vagy kikeresztelt kedett zsidó közhivatalnok Németországban.

A „német vér és német becsület” védelméről szóló törvényhez fűzött utasítás szerint a zsidó faji hovatartozás említett kritériumait veszi alapul.

A törvény szerint zsidók nem köthetnek házasságot „német vagy rokonsajtú” vérséghez tartozókkal; a rendelet pedig kimondja hogy „semmilyen házasság nem köthető meg, ha abból a német vér tisztaságát veszélyeztető utódok származhatnak”. Ezért jegyések minden esetben kötelesek házasságra való alkalmasságukkal együtt azt is igazolni, hogy frigyük ellen faji tisztaság szempontjából sem lehet kifogást emelni.

További rendelkezések a zsidók, nem-zsidók és „kevertvérűek” házassági ügyeit

szabályozzák. A „háromnegyed-zsidók” mindenben a zsidókkal közös elbírálás alá esnek, tehát nemzsidókkal nem köthetnek házasságot. A már említett konzervatív megfontolások hatása azonban meglátszik a „kevertvérűek” házassági ügyének szabályozásán. Ezek ugyanis a belügyminiszternek és a Vezér helyettesének külön engedélye alapján, bizonyos speciális szempontok mint testi és jellembeli tulajdonságok, családjuk németországi letelepülésének időpontja, háborús szolgálat stb. alapján köthetnek házasságot német fajúakkal; más szóval, az előkelőbb körök félzsidói árja házasság útján kimenekülhetnek a társadalmi gettóból. Különös rendelkezés, hogy „negyed-zsidók” egymás között nem köthetnek házasságot, de viszont egynegyed-zsidók félzsidókkal külön engedély alapján igen; a negyed- és háromnegyed, valamint negyed- és egész-zsidók közötti házasság tilos.

Kissé nehéz lesz gyakorlatban eligazodni a tekervényes rendelkezéseken,

melyek a „vér és ösztön nevében” az emberi élet legösztönösebb ügyét, a párválasztást, bürokratikus ellenőrzés és állami kényszer alá vetik. Ha a rendelkezések egyes részletei homályosak is, nem lehet kétség az általános tendenciá tekintetében, mely a rendelkezéseket sugallta. Céljuk nem egyéb, mint a németországi zsidó közösséget körülvevő társadalmi veszteség intézményes biztosítása. E veszteségzár pedig nem a német zsidóság külön kisebbségi életét, hanem teljes elsovadását célozza.

A párt és az állam vezető körei még mindig nem tudtak megegyezésre jutni a zsidók gazdasági tevékenységét szabályozó régebben bejelentett törvény tekintetében. Itt is különböző befolyások ütköznek össze egymással: Schacht és a vezető gazdasági körök a normális gazdasági élet minden megzavarása ellen tiltakoznak, viszont vezető pártkörök a gazdasági gettó megvalósítását követelik. Egyelőre még nincs döntés; s ameddig nincs a zsidó kereskedők, különösen a vidéken, ki vannak szolgáltatva a helyi párthatalmasságok dühének és bojkottparancsainak.

Antiszemiták és zsidók Vaszary Gábor könyvében

Az elmúlt két esztendő irodalmi körusából úgy csendül ki Vaszary Gábor két regényének hangja, mint valami váratlanul felívelő, friss, életörömi, csillogó voltmenő tenorszó. Csupa közvetlenség, őszinteség, bübajos keresetlenség ennek a két könyvnek minden sora. Az író nem törődik azzal, hogy amit ír megfelel-e az irodalmi kiskaté követelményeinek, fantáziájának szabad csapongását nem gátolják oly irányu megfontolások: hihető-e az, amit elmond, talán azért nem, mert vele tényleg megtörtént mindaz, amit annak állít be és tudja, hogy mindazok, akik lődörögtek egy sous nélkül de azért gondatlanul és jókedvűen a párizsi utcán, vágyódva de nem

elkeseredett vágyakozással nézgetve a csemegeüzletek kirakatainak inyenéségeit, hogy aztán, amikor végre váratlanul pénzhez jutottak, könnyelműen és lehetőleg a legfelelősebb dolgokra szórják szét mindent meg fogják érteni és el fogják hinni még a legfantasztikusabb cselekedeteit is. És tagadhatatlan, hogy az a tavaszi verőfény, mely ezekből a regényekből az olvasó felé árad, csahatlatlan hatalmába kerít minecni, a legszkeptikusabb olvasó is hol érzékenyülve, hol kacagva kíséri a hőst életének kalandos útjain és a regény elolvasása után maradéktalanul jóleső, de egyben sanálkozó érzéssel teszi le a könyvet: kár, hogy már elolvastam.

Örülünk, hogy a kalmunk nyílt Vaszary Gábor könyveiről ezt, ezen a helyen elmondani. Az alkalmat pedig az adta meg, hogy könyvemre megjelent regényének, az „Ő”-nek vannak zsidó vonatkozásai is. Természetesen, mint semmilyen kérdésben, Vaszary a zsidókérdésben sem foglal állást, de van két alakja akiknek szerepeltetése s a mód, ahogy őket be-széli, felér az állásfoglalással.

A két alak: Ecet Jani és Híres Tóni. Ecet Jani antiszemita. Illetőleg csak ak-

T A U B E R

**PENZIÓ ÉS ÉTTEREM
A B B A Z I A**

**Elsőrendű orth. kóser
konyha. Szobák minden
komforttal, teljes penzió-
val olcsó árban!**

**Prospektust küldünk!
TELEFON ABBAZIA 376.**

kor, ha be van csípve, Józán állapotban a legjobb barátja Hires Tóninak, a numerus-claususos magyar diáknak, akit az egyforma számkivettetésnek összeforrasztó érzésével szeret, de, akit, amint bor van gyomrában, kikerget a kávéházból. Ilyenkor zsidóvért akar inni és Hires Tóni csak úgy tudja nagyobb botrány és incidens nélkül eltávolítani a kávéházból, hogy megígéri: az utcán majd egész sor zsidó címet kap, akiknek elláthatja a baját. Foglakozása, az, hogy mi-ből él, legmeghittebb barátai előtt is ismeretlen. Néha, ideig-óráig valami alkalmi állást talál, de ez a kenyérkereső időszak soha nem tart soká, újra kezdetét veszi a baráti kölcsönök időszaka. A barátok pedig szívesen adják a kölcsönöket, lévén Ecet Jani alapjában véve derék, jószívű, jópajtás fiú, aki a légynek sem árt és aki dolgozna szívesen, ha volna mit.

A másik, a numerus-claususos diák, Hires Tóni tanulmányait folytatja. Napról szorgalmasan látogatja fakultása előadásait, este pedig beül valamelyik kávéházba és ott a magyar lapokat bújjá. És egy vágya van: hazakerülni Pestre. Úl a párizsi kávéházban és az újságlap fölött elnézve, délibábos irrealitásban ott rezeg előtte a pesti utca képe, az Andrassy-út és a Nagy-körút, a szülői ház, az Egyetem, ahonnan őt kizárták. Így mulnak a napjai, amíg meg nem tudja, hogy vége mincennek, apja tönkrement, nem jönnek többé az elsejti pénzküldemények, abba kell hagyni a tanulást. Hires Tóni nem panaszkodik senkinek, nem kér, nem vár segítséget, agyonlövi magát. „Világháború halottjai” — állapítja meg róla Vaszary Gábor.

Ecet Jani viszi meg a szörnyű hírt Vaszarynak, a baráti hármasszövetség harmadik tagjának. Azután belerogy egy fotójbe, kalapja legurul a földre, ő maga pedig zokogva borul rá a fotój karfájára. A zsidógyűlölő! És másnap néhány soros hír közli a reggeli lapokban, a legkisebb betűkkel: Agyonlőtte magát egy magyar diák. Ok: „raison pécuniaire”...

Vaszary pénzt kerít, hogy közös barátjukat méltón temettesse el. Ecet Janira bizza a dolog lebonyolítását. Ketten mennek a koporsó után és esocálkózással állapítják meg, hogy a koporsót a keresztény temetőbe viszik és ott földelik el. Vaszary meg is kérdi Ecet Janitól, rendben intézte-e el a dolgot, mert az mégsem járja, hogy most keresztény temetőbe temessék Hires Tónit, aki zsidó volt. Ecet Jani fogadkozik, hogy ő megmondta illetékes helyen, hogy a halott zsidó. De most már mindegy. Elvégre az Uristen előtt

nincs se zsidó, se keresztény. A végén persze kiderül, hogy a halott, akit kísérték, ismeretlen keresztény francia volt. Ecet Jani rosszul intézte el a temetés ügyét és közben Hires Tónit elföldelték. Isten tudja hová és nem kísérté őt utolsó utjára senki. A két barát pedig szépen hazamegy a temetőből leül a Dome teraszára és várja, mikor lép be a bejáraton, hóna alatt csomó újsággal Hires Tóni. Belép és jön feléjük lassu, megfontolt léptekkel. Mert soha nem sietett. És mindent alaposan meggondolt. A hála látt — azt is bizonyára alaposan átgondolta. Bele kell tehát törődni. De nem

lehet. Csak elfőlejténi lehet. El kell felejténi.

Ilyenek Vaszary Gábor antiszemita és zsidó alakjai és ilyen a regénye, melyben villanásszerűen, egy-egy odatett, de mégis ta'áló, páromondatos párbeszéd erejéig még néhány helyen felőlük a zsidókérdés, a Vaszary beállításában, aki úgy látszik nem igen fogadja el, vagy, ha tényként el is fogadja, nem érti, hogy ilyen kérdés manapság egyáltalán szerepelhet az emberiség problémái között.

Aki még nem olvasta Vaszary könyveit, olvassa el gyorsan. Hálás lesz nekünk a figyelmeztetésért.

Pánik Palesztinában

Tel-Aviv, 1935. november

Egy szép napon, a gazdasági fellendülés kellős közepén a közönség egy része megrohanta a palesztinai bankok pénztárait és rohamosan vette ki a betéteket, oly mértben, hogy ez valóságos run kését öltötte. Ez a megrohanás két-három napig tartott és annál súlyosabb következményekkel járt, mint hogy az ipart a bankok betétei plálják, itt is és Palesztina ipara, különösen az építőipar most lendül a leglátásabb munkásság vállalkozókedv irányába. Ez a krízis pedig annál indokolatlanabb, miután egy gazdaságilag tökéletesen kiegyensúlyozott országban száguldott végig, mely amellet kívül áll minden világpolitikai bonyodalmi lehetőségen.

A magyarázat legfeljebb az lehet, hogy a zsidók, akik annyit szenvedtek kivándorlásuk előtt különböző országokban elűrt üldöztetések következtében, elvesztették az uralmat idegeik felett. A krízis Tel-Avivban érte el tetőfokát, mely építőiparából él. Jeruzsálem hideg maradt, a kolóniák mezőgazdasági munkája, a régieké és újaké egyaránt, pillanatra sem szakadt félbe.

A világháború veszedelme: ez az indoka ennek az abszurd pániknak. A legbűnösebbek benne persze az ú. n. „jól-informáltak”, akik ellejejtették, hogy ha a háború ki is törne, sem rendíthetné meg Palesztina helyzetét; lévén ez az ország, hivatalosan, vagy nemhivatalosan, szerves része az angol világbirodalomnak,

melynek, mint mandatárius hatalomnak eminens érdeke megóvni a rendet ezen a fontos stratégiai ponton, hogy a Vichou 360.000 lelket számlál, nem pedig 80.000-et, mint 22 év előtt, hogy Palesztinának nagy tartaléka vannak, tőkében és javakban, melyekből hónapokig meg tud élni. De hol van a pániknak logikája! A legkihételenebb rémhírek terjedtek el: egyik nap Laval ellen követtek el gyilkos merényletet, a másikon az abesszinek törtek be Ual-Ualba.

Persze az arab sajtó járt elől ebben a rémhírterjesztésben. Megkezdődött az élelmiszerhalmozás, az aranygyűjtés, a gázmaszkok beszerzése, a háborús pszichózis mindezen kísérőjelensége.

A kormány a helyzet magaslatán állt ezekben a kritikus órákban. A főmegbízott, aki épp Londonban tartózkodott, táviratilag a következő nyilatkozatot tette: „Meg vagyok győződve, hogy a legtekéletesebb nyugalmi helyzet áll fenn a Földközi tengeren és az olasz-abesszini konfliktus továbbra is megmarad lokális keretei között. Ha a legesekélyebb aggodalomra lenne ok, azonnal visszatérnék Palesztinába. A jelenlegi körülmények között azonban nem szándékozom visszatérni november közepe előtt.”

A Barclay's Bank, hivatalos intézet, azonnal korlátlan hitelt nyújtott a pániksújtotta pénzüintézetek számára, úgyszintén a cionista pénzüintézetek, élükön az Angló-Palesztina Bankkal. Tel-Aviv városi tanácsa és a cionista intézmények pedig nagy közmunkák megindításával jelezték a helyzet veszélytelen voltát.

Pillanatnyilag a nyugalom teljesen helyreállt és el lehet gondolkozni. Mr. Clair, a Barclay's Bank igazgatójának szavai fölött, aki ezeket mondotta: „Nincs krízis Palesztinában, de örekedjünk attól, hogy azt mi magunk teremtsük meg!”

Varróműhelybe

esetleg háztartás vezetésére is ajánljuk hibáján kívül tönkrement zsidó urinó, hogy magát és két gyermekét fenntarthatassa. Érdeklődések: B. Béláné névre a kiadóhivatalba.

Ami kimaradt - a „Szabadegyetemről” (Panaszos levél)

Igen tisztelt Szerkesztő Uram!

Olvastam a Pesti Izr. Hitközség szabadegyetemi előadássorozatának programját, de sehogy sem vagyok vele megelégedve. Engedje meg, hogy főbb kifogásaimnak levél formájában kifejezést adjak. A megnyitót előadást dr. Barna Károly és dr. Glücksthal Samu tartották, dr. Hevesi főrabbin kívül. Felcsapom a Magyar Zsidó Lexikont és keresve keresem, hogy milyen tudományos munkódejt tett ki dr. Barna Károly, hogy a zsidó szabadegyetemen előadást tart, a nevével sem találkozom. A másik előadó, dr. Glücksthal Samu már ismertebb nevű az újságokból, a várospolitikai életből és pénzügyi akciókból, de olyan irányú működését, amely egyetemi előadásokra predestinálná, nem ismerem.

A „Szentírás, Talmud és Liturgia” köréből tartott előadások előadói közül nélkülözzük a többek között dr. Fényes Mórt, dr. Klein Ábrahámot, akik ezen a téren igazán számottevők. A filozófiai előadások között nem találkozunk a legkiválóbb zsidó filozófus, dr. Szemere Samu, valamint Sebestyén Károly nevével. A „Zsidó Problémák” között csupán egy a hitközséghez közelálló propagandista nevével találkozunk. Talán helyesebb lett volna ennek az előadásnak a címét „Zsidó Lapproblémák”-ra változtatni, amelyről az előadó bizonyára sok értékes és intim dolgot tudna elmondani. E sorozatba lehetett volna venni egy előadást, ezen a címen: „Hány kistisztviselő kap annyi fizetést a hitközségnél, mint egy főtisztviselő?” Erről talán Eppler főtitkár úr tarthatott volna előadást. És ha már a lapproblémáknál vagyunk, akkor talán Stern elnök úr is ismertethette volna egy előadás keretében a „Sip-utcai Legyező”-nek kulisszatitkait, mert hiszen ez is az aktuális zsidó problémák közé tartozik.

A művészettörténetnél csak egy előadót találunk, az sem szakember. Annyi kiváló zsidó művészemberünk van és művészeti írónk is, hogy nem értjük, miért kellett ezt az egyetemi előadást e téren laikusra bízni.

Legszegényesebb a program irodalomtörténeti része. A magyar irodalomból csupán egyetlen előadóval találkozunk. Talán helyes és célszerű lett volna itt a legkiválóbb magyar írók közül — Bíró Lajos, Ignó, Kóbor Tamás, Molnár Ferenc, Szép Ernő, Szilágyi Géza stb. — valakit felkérni. Az irodalomtör-

ténetnek is vannak kiváló zsidó művelői, mint Dénes Lajos, Heller Bernát, Komját Aladár, Zsoldos Jenő, akiknek nevét hiába keressük. Természetesen mi sem áll távolabb tőlünk, mintha a programban szereplő szintén igen kiváló egyéneket kisebbiteni akarnók, azonban ezt a részét a programnak mindenképpen bővíteni kellett volna.

Igen szegényes a Szociológia és Pedagógia a programban. Pedig ezek a jövő szempontjából a zsidóság legfontosabb problémái és e téren nagy szakértőink vannak, akik azonban nem kellemesek a hitközség vezetőinek. Gyermekvédelemről egy szót sem hallunk, noha a múlt esztendőben, a kiváló zsidó gyer-

mekvédőnek, Nemes Lipótnak előadása volt úgyszólván a legkiemelkedőbb eseménye a szabadegyetemnek. Vagy talán neheztelnek az előadóra, mert rámutatott arra, hogy a zsidó gyermekvédelem téren, úgyszólván mindaddig még semmi sem történt? ...

De talán már sok is volt a hiányok felsorakoztatásából. Még csak egyet említek meg. A falragaszok szerint a kulturális ügyosztályban kaphat az érdeklődő jegyet az előadásokra. Ha valaki azután előjegyezteti magát és felmászik a második emeleten levő irodába, az illető alkalmazott előjegyzzi, azonban semminemű értesítést, sem jegyet nem kap. Akkor mirevaló az egész ceremónia? Miért nem írják ki, hogy jegy nem szükséges és ezzel kész.

Soraím közléséért köszönetet mondva, maradok

tisztelettel:
egy tanár

Csoda történt . . .

— Beszélgetés —

Személyek: 1. A természetes részvénytársasági igazgató — 2. A fakópü, állástalan tanár)

— Jöjjön csak, direktor úr, jöjjön, üljön le hamar ide mellém, igya meg a feketéjét, aztán nagyon érdekes dolgokat fogok magának mesélni. Csoda történt tudniillik. El fog állni tőle a szava, a lélekzete és szeme-szája tátva marad. Ilyen még nem volt ebben a mi kile gedojlenkban.

— Már igazán kíváncsivá tesz, mi lehet az, amin úgy fellekesegett.

— Hát kérem, tessék csak idefigyeln. Olvasta, úgye a „Zsidó Élet” multkori számában azt a szomorú híradást a budai unifikációs pártnak gyászos szerepéről a lágymányosi templom építése körül. Pusztán csak azért, hogy a budai hitközség autonómista előjáróságát elgáncsolják, annak a legelemibb kötelességének teljesítésében, hogy a híveknek ott, ahol kell, templomot adjon, képesek voltak közbelépni, hogy a polgármester ne adja át a templom cél-

jaira kiszemelt telket és szegyenletes közbelépésüket azzal az arcpirító hamis beállítással igyekeztek alátámasztani, hogy a templomépítés financiaiis feltételei nincsenek biztosítva. Ez a gáncsvetés azonban szerencsére nem sikerült nekik. Viselkedésükkel egy keresztény közéleti nagyság részéről olyan nyilatkozatot provokáltak ki, mely megalázóan lesújt rájuk és rajtuk keresztül az egész magyar zsidóságra. Megállapításának — hiszen, ha olvasta, bizonyára emlékszik — az a veleje, hogy szegyet hoztak a magyar Izraelre és hogy ha ilyesmi lehetséges, akkor nem is szabad csodálkozni azon, hogy van antiszemitizmus. Azt is hallotta bizonyára, hogy a Zsidó Életnek ez a cikke szenzációként, még pedig fájdalmas szenzációként hatott mindenfelé, hic et ubique . . .

— Igen, hallottam, sokféle beszéltek róla és próbálták így is, úgy is kommentálni.

— No, ezt kommentálni nem igen lehet, sem így, sem úgy, itt a tények önmagukért beszélnek.

— S mi van a csodával? Mit akart tulajdonképpen elmesélni?

— Figyeljen csak ide. De ez aztán egészen intim értesülésem, erről rajtam kívül nem is tud senki sem. A Führer is elolvasta a cikket és — szörnyen meg volt döbbenve. Ez alkalommal, kivé-

3 SZÓ CSUPÁN

SIRKÓ LÖWY-NÉL BUDÁN

II FŐ UCCA 79. TELEFON: 51-5-81.

KÜLÖN NAGY LERAKAT

ALKALMI VÉTELEKBŐL

LEGOLCSÓBB ÁRON

II., ZÁRDA U. 3.

Margit körút sarok.

telesen nem attól, hogy akadt olyan újság, amely meg merte írni a dolgot, hanem megdöbönt — magától a dologtól. Ez még őt is meggondolkoztatta. Fájdalom hasított a szívébe. Az mégis sok, azt még sem szabad csinálni, hogy ilyen súlyos megszégyenítést vonjunk a zsidóság fejére — csak azért, hogy az egyik párt a másik fölébe kerekedjék. S amilyen gyors elhatározású ő, mindjárt cselekedett is. Magához hívatta két hűség emberét, akik a pest-budai konfliktusban nem voltak exponálva és a következőket mondta nekik: Nézzétek, kedves barátaim, itt egy súlyos hibát kell jóvátenni. Azok a budai barátaink, akik az unifikáció kérdésében mellém álltak és szembe fordultak saját hitközségi vezetőjükkal, nem bizonyultak jó taktikusoknak. Szégyen ide, szégyen oda, meg kell állapítanom, hogy egyik kudarcból a másikba vittek. Nem, hogy sikerekről nem számolhatnak be, hanem egyenesen vereségeket szereztek. Én értem őket és macacosságuk sem lep meg. Elvégre nem oly egyszerű és nem is könnyű beismerni, hogy eddig rosszul csinálták a dolgot és hogy bár jót akartak, a valóságban ártottak az ügynek is, nekem is. Megértem, hogy nem akarták egyik kudarcukat sem véglegesnek elismerni és elismertetni és ezért mindig újra kezdték a támadást. De az új támadás — legyünk őszinték — csak újabb vereséghez vezetett. S szembe kellett fordulnom az ő elhibázott taktikájuk miatt igen értékes férfiakkal, amit sosem tettem szívesen és ami törekvéseink szempontjából szintén csak a veszteséglistám növelte. Ezért elhatároztam tehát, hogy változtatok a dolgokon. Ez a legújabb eset a lágymányosi templommal valóban már sok egy kicsit. Az még sem szolgálhatja az én törekvéseim sikerét, sőt a közeli választások szempontjából egyenesen káros lehet, ha az én nevemmel indult kampányhoz fogják fűzni azt a kétes értékű dicsőséget, hogy a székesfőváros egyik tekintélyes vezető egyénisége az én pártom taktikájából állapította meg, hogy érthető és indokolt az antiszemitizmus. Ezen tehát változtatni kell és változtatni akarok. Azoknak a barátainknak, akik ezt a harcot eddig vitték és a taktikát csinálták nagyon melegen és hálással meg fogom köszönni irántam való jószágukat és barátságukat, de megkérem őket, hogy most már az ügy és a zsidóság érdekében — álljanak félre. Egységet akartak teremteni és helyette a szembe fordulást, a gépkocsi elhozta családjával együtt. Be-

harcot, a békétlenséget állandósították. Hát ebből elég volt. Én mégsem csinálhatok antiszemitizmust.

— Szenzációs! Hát ez igazán szenzáció! És mondja, kedves tanár úr, ez valóban megtörtént?

— Tessék csak várni, még nincs vége most jön még a java. Azután így folytatta a vezér: Titeket akarok megkérni, kedves barátaim, ti legyetek az én seliachjaim. Menjetek át Budára. Igen, Budára. Mondjátok ott meg, hogy ami volt, az volt. Ezentúl másképpen akarom... Ti is belátjátok, ügye, hogy ezt kell tennem. Hiszen ez a harc eddig nemcsak erkölcsi, de igen súlyos anyagi áldozatokba is került. Menjetek hát Budára és mondjátok: Legyen béke Izraelben. Hadvezérek és kaskastollas harcosok helyett békekövetekeket küldök. Unifikáljon bennünket a békeség és a testvéri szeretet. Fogadják jószívvél békejobbomat és bé-

kezenetemet. Menjetek, kedves barátaim, és az Úr irányítsa utatokat a teljes siker felé...

— Hát ez nagyszerű! Űgye, mindig mondtam, hogy ez egy pompás ember. Hát nem kitűnő ember az, aki belátja, ha hibázott és képes abból a konzekvenciákat is levonni?! De mondja, kedves tanár úr, honnan tudja ezt? És igazán megtörtént ez?

— Hogy honnan tudom? Miért kérdi? Nem mindegy az? Vagy talán hihetetlennek találja?

— Nem mondom, egy kicsit — csodálkozom. Igaza volt, amikor azzal kezdte, hogy csoda történt. Én szívesen elhinném és boldog volnék... De mondja mégis, valóban megtörtént ez?

— Hogy megtörtént-e — azt nem tudom. De hogy — meg kellett volna történnie, az bizonyos!

SPECTATOR

A nyomorúság vámszedői

Bölcseink tanítása szerint vallásunk három fenntartó oszlopa: Tóra, Istentisztelet, Jótékonyág. Az első, a mi hitközségeinknél — sajnos — disszé lett. Szép köntösbe öltöztetjük, körülhordjuk, esetleg megcsokoljuk. Mélységeiben nem mérülünk belé. Évezredes vezérlő fátylankat a villamosság korszaka halvány, kialvó pislogásnak látja. A második oszlop sem szilárd. Belül üres, kívül aranycirádás. Marad számunkra a harmadik: a jótékonyág gyakorlása. Míg a gazdasági és egyéb krízis nem szorongatta hittestvéreinket közmondásos volt a zsidó szív. Még mai nincstelenségünkben is elsázkítunk szánktól — ha csak morzsákat is — hogy könnyeket szárítsunk. Ha kivételes eset található, ott még az ember, illetve közület, megerőltetett mértékben is gyakorolja a jótékonyagot.

A mai munkanélküliség kitermelt oly tipust, ki egész életét, jövőjét a „snorra” alapítja. Különbséget nem tudunk tenni, egyetlen mértékben támogatjuk a valóban rászorulókat és érdemtelent.

Sajnálatos eset adja ezúttal kezembe a tollat. Folyó hó 7-én beállított községünkbe egy igen jól öltözött, berlini dialektusban beszélő 35–40-es külsejű „volt bankhivatalnok”. Palesztinából kiutasították iratai elégtelensége miatt. Szalonikiig saját költségén eljutott áldott állapotban lévő feleségével és 2 gyermekével. Onnan Belgrádig már hitközségi költségén jutott el. Belgrádról Mohácsig váltották jegyét. Mohácsról egy Kecskemétre tartó

járta a hitközséget és meghatóan előadott történetével megindította az adakozó lelkeket. Az intézményeket is felkereste. A hitközségi tagok és intézmények felkeresését elhallgatva, felkereste az előjáróság egyik tagját és elmondta meséjét — mert az volt — és kérte, hogy 3.50 pengőnyi összes pénzt kiegészíteni, hogy Pestre tovább utazhassanak. Egyedül volt, megvendégelték és kérték, vezesse feleségét és gyermekeit is el. Rövid távollét után visszajött: jobbnapokat látott felesége szegényézete nem engedi, hogy jöjjön. A samesznál kávézik gyermekeivel együtt. A tapinta, jószív ezt tudomásul veszi. 1 kg kenyér, egy üveg jam és kávé, egy csészeből álló csomag készül és kiegészített pénzzel távozik. Másnap kiderül, minden. Senki sem látta a feleségét, sem a gyermekeket. Szélhámos volt.

Nem az első eset. Június végén egy rabbiunoka a zsidóság mártírjának adta ki magát. A segítség nem késett. A „mártír” az ősszel ismét megjelent, de már nem mártírnak maszkírozva.

Az ilyen és hasonló szélhámoságok elvonják a filléreket az igazán rászorulóktól elől. Ezek a „nyomorúság vámszedői” elfásítják az ügyis fásult szíveket. Köz tudomásul bocsájtom, nehogy ha másutt is jelentkezne hasonló trükkel, felüljenek és keserű tudatra ébredés megcsalottság érzete elzárja az utat az érdemesek megsegítése elől...

Richter Arthur

HIREK

NAPTÁR

November 23, szombat — chesvan 27, (Hetiszakasz: Chájje Szóróh, haftóra: Vőhámelech Dovid, I. Kir. 1. f. 1—31. v., Ujholdhirdetés, Borchi náfsi, szombat kimen: 4.48) — nov. 24, vasárnap — Chesvan 28, — nov. 25, hétfő — Chesvan 29. (jom kipur koton), — nov. 26, kedd — Chesvan 30. (Ros-chodes 1. napja), — nov. 27. szerda — Kiszlev 1. (Ros-chodes 2. zapja), — nov. 28, csütörtök — Kiszlev 2, — november 29, péntek — Kiszlev 3. szombat bejöv: 3.57.)

— Vasárnap lesz az új lágymányosi templom alapkövéte. A Budai Izr. Hitközség előjárósága alábbi meghívót bocsátotta ki: A jó Isten kegyelme megengedte felvirradni azt a napot, melyen a Budai Izr. Hitközségnek módjában áll a Lágymányos-Kelenföldi templomot felépíteni. Van szerencsénk ennélfogva a XI. Lenke út és Zsombolya utca sarkán épülő templom színhelyén, 1935. évi nov. 24-én, délelőtt 11 órakor tartandó alapkövetéti ünnepségre hittestvéreinket tisztelettel meghívni. Budapest, 1935. november havában. A Budai Izr. Hitközség előjárósága: Dr. Kriszthaber Adolf hitk. elnök, Diósi Jenő. hitk. főjegyző. Az ünnepség sorrendje: 1. Híszkegy. Előadja a templomi énekkar. 2. Zsoltár. Éneklő Sirota Sándor főkantor, a templomi énekkar kíséretében. 3. Vető Sándor, a templomépítő bizottság elnöke felolvassa az alapköben elhelyezendő okiratot és elhelyezi az alapköben. 4. Dr. Kiss Arnold vezető főrabbi beszéde az első kalapácsütéssel kapcsolatban. 5. Az ezzel megtisztelt személyek kalapácsütései az alapköre. 6. Zsoltár. Éneklő Perlmann Arnold körzeti kántor és a templomi énekkar. 7. Himmusz. Előadja a templomi énekkar.

— Az Izr. Magyar Irodalmi Társulat november 27-én, szerdán d. u. 6 órakor a Pesti Izr. Hitközség dísztermében. (VII., Sip utca 12. II.) felolvasó ülést tart az alábbi tárgysorozattal: 1. Dr. Blau Lajos: Fosztat városa, Maimonides működésének színhelye. 2. Hajnal Anna: Versek. 3. Holló Jenő: Egy novella.

— Az Aguda világszervezetének központját Londonba helyezték át. Az Agudasz Jiszróél világszervezetének központi irodáját Frankfurthól Londonba helyezte át. Az Aguda elnöke, Jacob Rosenheim ez alkalomból Londonba utazott az Aguda főbb reprezentánsai kíséretében, akik a brit kormány illetékes képviselőivel tárgyaltak a palesztinai Aguda-munka dolgában.

Tisztelettel értesítjük
t. Vevőinket, hogy
VI., Szondy-u. 35

szám alatt saját kezelésben
fényesen berendezett

orth. כשר

felvágott,
virslis és
kolbászárú
üzletet

nyitottunk, ahol pontos
kiszolgálásban állandóan finom
felvágottak, friss virslis-
félék, szalámi, kolbász-
árú, húskonzervkülön-
legességek eredeti fő-
üzleti árban kaphatók.

Kérjük szíves látogatását.

Skrek
Lipótrt.

orth. כשר szalámi-, kolbász-
árú- és húskonzervgyár
Budapest, VII, Dob-u. 27.

Fióközetek:

VII., Baross-tér 16
VI., Nagymező-u. 50
Központi Vásárcsarnok.
Miskolc — Nyíregyháza

— Uj rektor a jeruzsálemi egyetem, Dr. Hugó Bergmann a jeruzsálemi egyetem rektorává választották. Dr. Bergmann, a nagy tudós, eddig az egyetemi könyvtár igazgatója volt. 1883-ban született Prágában. 1919-ben essay-sorozata jelent meg „Yavné és Jeruzsálem” címen. Értékes munkája a „Mózes parancsai” című tanulmány, mely a zsidó etikát ismerteti Fichte és Kant filozófiájának nézőszögéből.

— Az új angol képviselőháznak 15 zsidó tagja van. Londonból jelentik, hogy a legutóbbi választásokon 15 zsidó választást nyert meg mandátumot, akik közül nyolcan a kormánypárt, hárman a liberálistpárt és négyen a munkáspárt tagjai. Újra megválasztották Rotschild James bárót is. A munkáspárti képviselők között foglal helyet Emanuel Schinwell egykori bányaiügyi miniszter, aki MacDonald helyettes miniszterelnököt buktatta ki 20,498 szavazattöbbséggel.

— Két síremlék-leleplezés. Vasárnap délben a rákoskeresztúri zsidó temetőben közéleti előkelőségek, tisztelők és barátok, százan és százan zárandoltak el dr. Baracs Marcel országgyűlési képviselő, a magyar ügyvédi kar büszkeségének sírjához, hogy kegyelettel adózzanak az imponáns fekete márvány síremlék felavatásán, amely Baracs Marcel alkotó életét és emberi nagyságát hirdeti késő utódoknak. Dr. Fischer Gyula főrabbi emelkedett szépségű avató beszéde után Nagy Andor hitk. előjáró a Pesti Izr. Hitközség emlékezését tolmácsolta. Dr. Kövess Béla a Budapesti Ügyvédi Kamara zászlóját hajtotta meg az ügyvédi tisztesség, a szólásszabadság és a jogvédelem klaszszikus hőségének emléke előtt. Dr. Stein Emil vezérigazgató a Lipótvárosi Káoszínó hálás köszönetének adott bensőséges szavakkal hangot és méltatta az elnöki székben egy évtizeden át kifejtett társadalmi és kulturális munkáját. Végül dr. Bródy Ernő képviselő politikai barátai nevében méltatta működését.

Vágó Lászlónak, a kitűnő építőművésznek a farkasrét zsidó temetőben nyugó sírjához is elzárándokoltak vasárnap délben az irodalmi és művészi világ legjelesebbjei. A temető szinompás domboldalán állították fel a megboldogult bátyja, a világhírű Vágó József által tervezett gyönyörű síremléket. Valószággal köbe vésett nekrológ ez a síremlék: az elhunyt legkiválóbb alkotásainak sikerült relif-képei díszítik. Vidor Emil műépítész, Györgyi Dénes professzor, Dr. Wolf Ernő ügyvéd, Gyenes és Székely műépítészek emlékeztek a sírnál a megboldogult műveiben biztosított művészi halhatatlanságáról.

— **Kultürest Budán.** A Budai Hitköz-
ség kultúr- és társadalmi szakosztálya
vasárnap este nagyszabású előadást
rendezett a hitközseg tanácstermében.
Pöllák Manó magasszínvonalú előadást
tartott „Zsidó kultúra” címen, majd Si-
rotai Sándor, a népszerű budai főként
emelkedett motívumú R'cén-kompozíció-
ját és Kelen-Patai Neilá-ját énekelte
mindenkit magával ragadó hatalmas erő-
vel. Réthy Anny verseivel aratott tap-
sokat. A kultúrelőadáson nagyszámú
közönség vett részt, élén dr. Krisztháber
Adolf hitk. elnökkel. Vető Sándor kul-
túrális előjáróval és Roth Frigyes szak-
osztályelnökkel.

— **Kultúrteremavató ünnepély Aszó-
don.** Az aszódi izr. hitk. kultúrbizottsága
november 17-én nagyszabású műsoros
est keretében avatta fel új kultúrtermét.
Az ifjúsági vegyeskar Boros Imre tanító
vezetésével elénekelte a 77. zsoltárt,
majd Hollán Lilly, a nagytehetségű elő-
adóművésznő Lakos Andrásnak erre az
alkalomra írt prólogját adta elő nagy
hatással. Az építő-bizottság nevében
Vas László emelkedett szellemű szav-
ak kíséretében átadta, a kultúrbizott-
ság részéről dr. Glück Adolf kultúrbi-
zottsági elnök gondolatokban gazdag és
a zsidó kultúra mellett hitvallást tevő
szavakkal átvette a termet. Az avató-
beszédet dr. Berg József aszódi főrabbi
lelkes, buzdító szavakkal vezette be.
Hollán Lilly előadóművésznő, Lakos
András, Kiss Arnold és más költők ver-
seivel óriási hatást ért el. Toronyi Artur
operaénekes énekszámaival, majd Fenyves
Lóránd hegedűművész, a Reményi-
zenedő 1934. évi nyertese brilliáns
technikájú művészetével excellált. A
zongorakíséretet Goitein György zong-
oraművész látta el nagy hozzáértéssel.
Az ünnepélyt a Himmusz hangjai zárták
le.

— **Októberben 6.600 kivándorló érke-
zett Palesztinában.** Jeruzsálemből je-
lentik, hogy októberben 6600 zsidó be-
vándorló érkezett Palesztinába. A folyó
év előző tíz hónapjának 52.600 zsidó be-
vándorlóról tudnak.

— **Tel-Aviv új főrabbija.** Moise
Avigdor Amiel-t Antwerpen főrabbiját
Tel-Aviv főrabbiává választották. Amiel
főrabbi 52 éves, Litvánában született,
1920 óta Antwerpen főrabbija.

— **Eljegyzés.** Stein Simon a „Hagyó-
mány” szerkesztője és Redlinger Laura,
a budapesti orth. izr. hitk. iskolájának
tanítója, jegyesek.

— **Mesedélután.** A Magyar Cionista
Szövetségben minden szombaton délután
5 órakor, zsidó mesedélután, Belépődij
nincs.

— **„Palesztina gazdasági élete”**
címmel tart előadást a Magyar Cionista
Szövetség (VI. Andrásy-út 07. I.) Pa-
lesztina-szemináriumában dr. Neumann
Emil november 24-én, vasárnap délelőtt
fél 11 órakor. Belépődij nincs.

— **A Buday Goldberger Gyuláné** ál-
tal alapított „Emunah” (A Hit) tanone-
leányvédelmi Akció november 5-én anyá-
giilag és erkölcsileg fényesen sikerült
teadélután rendezett a Bristol összes
termeiben védenecimék szénakciója ja-
vára. Hevesi Ferenc rabbi ismertette az
„Emunah” jelentőségét, méltatván az
alapító Buday Goldberger Gyulánét és
munkatársai áldozatkész, önzetlen mun-
káját és megható formában papi áldás
kíséretében adta át a jók lejavának az
„Emunah”-gyűrűket. Klauber Lili az
egyik kitüntetett — köszönte meg a
kitüntetést, hangsúlyozván, hogy a gyü-
rűket jeggyűrűként fogják viselni, mely
eljegyzőket örökre az „Emunah”-val,
a zsidó hittel, majd egyik tehetséges nő-
vendék Garas Klári nagy megértéssel
Ady verseket adott elő. Nagy lelkesül-
séget keltett a nemes Patróna megható
költeménye, amely egyaránt szólt, úgy
a jötevőknek, mint a védenecimék. Végül
Fabriczky Lipótné elnökasszony
köszönte meg a megjelent vendégeknek
és jóbarátoknak, hogy jelenlétükkel elő-
mozdították a szénakció sikerét. Az
Emunah legközelebbi teadélutánja dec.
3-án lesz a tanoneleánykák téli vacsora-
akciója javára, ugyanezen a Bristolban.
A jegy ára uzsonnával együtt P 1.50.

— **A Minosz által fenntartott ápoló-
nőképző tanfolyamra** jelentkezhet minden
leány vagy asszony, ki érettségizett, vagy
legalább a középiskola IV. osztályát el-
végezte. Felvételi korhatár: 18—30 évig.
A tanfolyam 18 hónapig tart, mely idő-
alatt a növendékek az e célra berendezett
intézetben laknak: bennlakás kötelező.
Eladási díj havj 60 pengő, mely összeg-
ben lakás, fűtés, mosás, világítás, fürdő
stb. foglalatosk. Minden további felvilágo-
sítást a MINOSZ központi irodája ad:
Budapest, VII., Sip utca 12. Telefon:
41—9—19.

— **Tel-Avivban szombat este nyitnak
a kávéházak.** Tel-Avivból jelentik, hogy
a városi tanács legújabb rendelete ér-
telmében ezután a vendéglőket és kávé-
házakat a szombat kimenetele után este
9 órakor nyitják és vasárnap hajnali 3
órákor zárják.

— **Egy holland muzsikusi kitüntetésé.**
Leydensdorfi Hermann, a legkiválóbb
holland hegedűművész, ki zsidó hitének
is egyik legvallásosabb fia, a holland
királyi nővónéségének negyedszázad-
os fiennállása alkalmából az orániai-
nassauai rend lovagjával nevezte ki.

— **Milyen a vallási élet Lágymányo-
son?** A Lágymányosi templomkörzetben
rendkívül élénk és értékes vallási munka
folyik csendben, kerülve a reklámot. A
körzet jámbor, igaz zsidóérzésű vezetői
a tradíciók buzgó ápolásával tartják
együtt a híveket. Megszentelik a szom-
batot és az istentiszteleteken a hívek
nagy számban vesznek részt. Testvéri
szeretet és az ősi hagyományokon ala-
puló együttérzés nyilatkozik meg a
szombat délutáni solaus **szendősz-
okon.** Nov. 9-én Kramer Adolf alelnök, a Lágymányosi zsidóságnak ez a konzervatív
vallási szellemet ápoló, népszerű vezér-
egyesisége vendégelte meg hittestvéreit
boldogult anyja halálának évfordulója
alkalmából, amint hogy ő honosította meg
ezt a gyönyörű intézményt is Lágymányo-
nyoson. Dr. Benoschofszky Imre, a körzet
közszeretőnek és tisztelőnek örvén-
dők főrabbija nyitotta meg a beszéd-
kór sorát a multakon épülő tartalmas
emlékezéssel, majd Kramer Adolfi a heti
szidra kiemelkedő mondásait magya-
rázta. Benedikt Imre főtanácsos szavai-
val záródott a solaus szendősz, amelyen
a Lágymányosi Talmudtóra fejlesztése
érdekében is áldozatos felajánlások törté-
ntek.

— **Halálozás.** Dr. Reinitz Józsefné, a
Pesti Izr. Nőegylet nagyérdemű díszel-
nöke november 18-án 95 éves korában
elhunyt Budapesten. Szerdán reggel 9
órákor temették az elhunyt végső akaratához
képest a nagyszonyokhoz
méltó puritán egyszerűséggel.

— **A Belvárosi Izr. Nőegylet** másor-
dik jótékonycélú házi uzsonnadélutánján
megjelent nagyszámú, előkelő közönség
zsfölfalásig megtöltötte az egyesület Ap-
ponyi-téri helyiségeit. Dr. Simonyi Si-
mon ügyvezető igazgató nagyhatású
avatóbeszéd kíséretében iktatta be az
egyesület 54 új tagját, köszöntötte a
WIZO és a testvéregyesületek reprezen-
tánsait. Sz. Hercz Emma, dr. Rajka
Ödönné, Csillag Aladárné, Alberti Re-
zsóné, Haimann Gézané, Hesslein Ig-
náczné és dr. Hollós Gyuláné háziasszo-
nyok érdeme a tökéletes rendezés, ki-
tűnő hangulat és a szép anyagi ered-
mény. Deutsch Józsefné pompás Meiln-
kává főtje. Molnár és Moser cég par-
füm mintailaconjait, a virággal díszített
asztalok, a szórakoztató bridge és rum-
my-partik biztosították a délután sikerét.
Itt említjük meg, hogy a legközelebbi,
harmadik, jótékonycélú házi uzsonnadé-
lutánját f. évi december 11-én rendezti
az egyesület.

A kenyérkereső zsidó nő Budapesten

A régi jó békeidőben minden zsidó embernek az volt a főtelevése, hogy szorgalmas munkájával annyit keressen, hogy családtagjait mentesítse a kenyérkereső munka alól. A gazdasági viszonyok azonban rést ütöttek ezen a szép elgondoláson és a zsidó nőt is odakényszerítették a mindennapi kenyérért való robotba. Nemcsak a leányok kerültek el az irodákba, műhelyekbe, hanem az asszonyok is vállalva dolgoznak férjeikkel együtt azért, hogy a mindennapi kenyeret megkeressék.

Vessünk egy pillantást a dolgozó zsidó nők életére. Dr. Illyefalvy I. Lajos kitűnő könyvében, „A kenyérkereső nő Budapesten” találjuk azokat az érdekes adatokat, amelyeket az alábbiakban csoportosítottunk:

Ipparal foglalkozik 1538 zsidó vallású nő, akik közül 1191 férjezett, sőt 844 gyerekkel is rendelkezik. Kereskedelemmel 1614, akik közül 1444 férjezett s 883 gyerekes asszony. A magántisztviselők között 2455 nőt találunk, aki felekezetünkhöz tartozik. A köztisztviselők között 108 tisztviselő, 103 alsófokú, 49 középfokú zsidó tanerőt találunk, míg az altiszt személyzet közül 3 tartozik sorainkba. A nyugdíjas közszolgálati alkalmazottainál 61 zsidó vallású tisztviselőnőt, 39 alsófokú és 14 középfokú tanerőt találunk,

míg az altisztek sorába 5 egyén tartozik.

Igen sok felekezetünkhöz tartozó nő keresi kenyerét, mint háztartási alkalmazott. Ezeknek száma 436 és pedig 262 mindenek, 93 mint szakácsnő, 17 mint szobalány, 26 mint gyermeklány, 2 mint dajka, 10 mint házvezetőnő, 2 mint komorna és 24 mint egyéb háztartási alkalmazott keresi kenyerét.

A gazdasági viszonyok igen sok dolgozni akarót kikergettek a családból, vagy az önálló lakásból. 1386 női albérletet találunk felekezetünk sorában, akik közül 277 családtagjaival együtt lakik albérletben. Igen sokat anyagi körülményei ágybérletre kényszerítettek. Ezeknek száma 509, akiknek sorában 19 olyat is találunk, aki családtagjaival együtt ágyarajró

A kimutatott 2978 munkanélküli tisztviselőnő közül 783 tartozik a zsidó valláshoz, míg a munkát nem találó 1221 munkásnő közül 122.

Ezekből a kiragadott statisztikai adatokból világosan láthatjuk, hogy a zsidó nő is ugyancsak kiveszi részét a létért való küzdelemből és a mesék világába tartozik az a mende-monda, hogy a zsidó nő nem szeret, vagy nem akar dolgozni és nem segít a család fenntartásában, vagy pedig nem fárad éppen olyan kitarítóan a megéheztetésért, mint bármilyen más felekezethez tartozó nő.

A pesti fuzió bukása a kőbányai hitközségi elnök-választáson

Mit írt Eppler főtitkár a kőbányai választási elnöknek?

A pesti hitközség vezetőségét, amelynek néhány év alatt sikerült egybeolvasztási kísérleteivel alaposan megbolygatni a fővárosi neológ hitközségek békéjét, anélkül, hogy csak egyik hitközséget is sikerült volna megnyernie törekvéseinek, újabb csúfos kudarc érte a kőbányai hitközség elnök-választásán. A súlyos anyagi viszonyok közé jutott kőbányai hitközség elejétől fogva ellentállt az autonómia ellen intézett támadásoknak, míg a pesti hitközséggel kötött maceszgyári szerződésének lejártá olyan kényszerhelyzetbe nem hozta, hogy bele kellett mennie a pesti hitközséggel való gazdasági együttműködésbe.

Alig néhány hónapja kötötték meg ezt a három évre szóló megállapodást és a pesti hitközség már is elérkezettnek vélte az időt arra, hogy a gazdasági együttműködés terminusának lejártá előtt belesábita a kőbányai hitestvéreket a végleges fúzióba. A mesterkedések elkedvetie-

nítették a hitközség általános tekintélyének örvendő elnökét, Boschán Arthurt, aki végre is megunta a sok herce-hurcát és letette elnöki tisztjét.

A pesti Síp-utca mohón kapott az alkalmon: hátha sikerül a fúzió valamelyik hívét beleségíteni az elnöki székbe, aki lassan, de biztosan készíthetné elő a végleges egyesülést. Dr. Sándor László ismert kőbányai orvos személyét vélte erre a legalkalmasabbnak, aki annakidején a gazdasági együttműködés tervét, mint a nyomasztó helyzetből kivezető expedienst felszínre vetette Kőbányán és tényleg az ő szava döntötte el akkor a

gazdasági együttműködés ügyét. A kőbányai hitközség óriási többsége azonban tiltakozott az elnökválság olyan megoldása ellen, amely azt a látszatot kelthette volna, mintha a kőbányai hitközség bármilyen körülmények között is kapható lenne arra, hogy feladja autonómiáját.

A nov. 10-ére kitűzött elnökválasztás előestéjén, tehát úgyszólván a tizenkettedik órában, még egy kísérletet tettek a kőbányai hívek, hogy elkerüljék a demonstrációt és békében bonyolíthatassák le a gazdasági együttműködés ideiglenesen vállalt feladatait. Küldöttségileg keresték fel Boschán Arthurt, hogy vállalja tovább az elnökséget, de ő megmáshíthatatlanul kitarított elhatározása mellett. Ezután dr. Roth Ármin tekintélyes kőbányai ügyvédnek, a hitközség ezidőszertinti alelnökének ajánlották fel az elnökséget, aki azonban kijelentette, hogy csak Boschán Arthurt oldalán hajlandó továbbra is helyet foglalni az elnökségben. Miután a kőbányai autonómisták körében nagy népszerűségnek örvendő Krecs Herman bornagykereskedő elhárította magát a jelöltséget, az autonómisták a választás reggelén László Gyula iparvasúti igazgató nevével indultak a küzdelembé, akit 177 szóval elnökké is választottak a pesti hitközség jelöltjének, dr. Sándor Lászlónak 33 szavazata ellenében. A kőbányai autonómisták tehát majdnem 90 százalékos többséggel győztek a fúziósokkal szemben. A választás után a lemondott elnök, Boschán Arthurt is hangsúlyozta, hogy a választási eredmény demonstrációt jelent a kőbányai hitközség autonómiaja mellett.

Egyébként a választás rendben, különösebb izgalom nélkül folyt le. Dr. Farkas Zoltán ügyvéd, fővárosi bizottsági tag vezette a választást a legminuciózussabb tárgyilagossággal. Megkérdeztük a választási elnök urat, mi a fel fogása a választáson megnyilatkozott kőbányai hangulatról?

— A kőbányai hitközség tagjainak hangulata — felelte Dr. Farkas Zoltán választási elnök — határozottan és kétségbevonhatatlanul az autonómia mellett nyilatkozott meg. Az új elnökre az a feladat vár, hogy elhárítsa a gazdasági akadályokat a hitközség zavartalan működésének útjából.

A választási elnöknek ez a nyilatkozata klasszikus hűséggel adja vissza a kőbányai hitközség tagjainak véleményét. A hitközség tényleg nehéz helyzetbe jutott az utóbbi években. A vagyonosabb hitközségi tagok részben a főváros belsőbb kerületeibe költöztek, részben elszegényedtek. Az igazságos adókirovás így természetesen nem tudott egyensúlyt teremteni a hitközség bevételei és szük-

Okleveles tanító csekély díjazásért korrepetál.
Bár-miczvóra is előkészít:
Krausz Jenő, Baross utca 133.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Ellenzékiség- tévedésből vagy feledékenységből?

ségelei között. Jóvátehetően lépés volt a kőbányai maceszgyár beszüntetése. Igaz, hogy tíz éven keresztül összesen 250.000 pengő megváltási összeget kaptak, de közben elvesztették a maceszgyár üzleti kapcsolatait és mikor a pesti hitközség felmondta a szerződést, a kapcsolatok újból meg kellett volna teremteniük, ami csak több évi munkával sikerülhetett volna, tőkékük pedig nem volt, amellyel kivárhatták volna a kedvezőbb konjunktúrát. Azonkívül a hitközség nem is tartalékolt az évi 25.000 pengőből semmit, így ma, mintegy 18.000 pengő évi deficit fedezésére kellene alapot előteremteni. Hogyan, miként; ennek a problémának megoldása az új vezetőségre vár. Beszüntessék-e az iskolájukat, leszállítsák az alkalmazottak fizetését, csökkenték a dologi kiadásokat, vagy a lelkesebb és módosabb hittestvérek áldozatkésztségre apellálnak? — mindez el fog dőlni a közeljövőben. Mi hisszük, hogy az iskolát is megmenthetik, az alkalmazottak szerény fizetését sem kell csökkenteniük, ami nehezebbé tehetné számukra a vallásukhoz méltó módon való megélhetésüket.

November 24-én választja meg a kőbányai hitközség közgyűlése a képviselőtestület új tagjait, néhány nappal utóbb összeül a választmány is, az előjáróság megalakítása céljából. Meggyőződésünk, hogy az új előjáróság olyan férfiakból fog megalakulni, akik méltóknak mutatkoznak majd a rájuk váró feladatokra.

Nem minden pikantéria nélkül való, hogy az elnökválasztás előtt mintegy hat héttel, a pesti hitközség főtítkára levelet intézett dr. Farkas Zoltán választási elnökhöz, amelyben közölte vele a pesti hitközségnek azt a nagylelkű elhatározását, hogy az együttműködési szerződésben vállalt feladatán felül nagy tatarozásra készül Kőbányán, körülbelül 19.000 pengő erejéig. 9.000 pengőt szánt a kőbányai templom tatarozására, 2.900 pengőt a templom világításának reorganizálására, 1800 pengőt az iskola rendbehozására és 5.300 pengőt a hitközségi székház renoválására. Hat hét telt el a levél keltétől az elnökválasztásig, de a beígért nagy tatarozásból mindössze — a paplak gázvezetékét javíttatta ki 2—300 pengő költséggel. Érthető, ezután, ha az elnökválasztásnál nem esett túlságos nyomattal látba a pesti hitközség főtítkárának nagyszerű felajánlása...

A Síp-utcai kancellária hivatalos lapjában nagyobb cikk jelent meg a Zsidó Néppárt ellen. A többi között ezeket mondja benne a cikkíró: „Üszintén megvallom, a zsidó vallásosság érvényesülését sokkal jobb kezekben látom a mai hitközségi vezetőségénél, melynek ez az egyedüli elvi programja, és csak jelszónak érzem ott, ahol első és legfőbb szempont a politikai érvényesülés és propaganda.” Ön elfelejti közben, kedves cikkíró úr, hogy azokban a „sokkal jobb kezekben” nem a zsidó vallásosság szokott letéve lenni, hanem péntek esténként és Siofokon a biblia — a harminckét levélű biblia. Megfeledezett erről vagy tévedett? Azután azt mondja, hogy „mellőzték a tudományos kvalifikációt, hogy helyet adjanak a pártszempontnak.” És ezt egészen komolyan gondolja?! A Heller-estet — mert szóról-szóra erre illik a fenti idézet — amint tetszik tudni, itt történt, a pest-budai hitközségi harc-téren. És a tudományos kvalifikáció főle a pártszempontot éppen megint „a mai hitközségi vezetőség” helyezte. Mi az, kedves cikkíró úr, ön is felcapott titkos ellenzékieket?! — Végül azután azt mondja: „Ahol a pártszellem betesz a lábát a hitközségbe, ott eltávozik belőle az egyetemes zsidó érdek, de eltávozik a — béke is.” Erre csak azt kérdezhetem: Tévedésből, vagy feledékenységből ellenzéki ön, kedves cikkíró úr, hogy ilyeneket mond és ír? Egyébként örülünk, hogy — tévedésből vagy feledékenységből? — gondolatokat vesz át a „Zsidó Élet”-ből.

*

A rabbiszeminárium és az Egyakarat

Kevesen tudják, mert titkozatos okokból egyelőre még elvonták a nyilvánosság elől, hogy a rabbiszeminárium vezérőbizottsága jelentős gyarapodáshoz jutott: a Pesti Izr. Hitközség kancelláriájának teljhatalmú vezetője, a minden akarat fölé csúcsosodott Egyakarat a szemináriumi vezérőbizottságnak tagja lett. Sok mindenféle problémát röpit fel ez a nem minden pikantéria nélkül való esemény. Először: miért kellett ezt titokban tartani? Melyik fél szégyelte? Másodszor: miért lett hirtelen szükséges, hogy a rabbi-

szeminárium vezérőbizottságába egy eminenter és tüntetően orthodox hajlandóságú férfiú kerüljön? Aki pl. anynyiban orthodox, hogy az általa kormányzott neológ hitközség sechitáját nem tartja a maga számára elegendően megnyugtatónak és kizárólag csak az orthodox sechitát veszi igénybe. Harmadszor: micsoda szakértelme tette őt erre alkalmassá? Vagy éppen szükségessé? Talán a zsidó történetírásban való excellálása? És negyedszer... és ötödször... és így tovább... Folytathatók még, de céltalan, mert mire a kérdések végére érünk, újabb aktualitás szabadítana fel újabb kérdéseket. Ellenőrizhetetlen hírek szerint ugyanis még a rabbivizsgáló bizottságnak is tagja lehet... Miért ne?!

*

Ahol nincs ellenzék

A pesti hitközségi életnek van egy igen szeretetreméltó, kedves alakja, akit a gondoltan bohem, de a komoly egyházi férfiú és a szegények védőangyalának képében is köznépszerűség övez. Minap megjelent a Führernél. Boldogan jelenti, hogy az ő kerületében, amely nevét a kilencedik szimfóniáról vette, egy fia-ellenzék sincs. S hogy szavának nagyobb nyomatékot adjon, azonnal hozzá is lát megszervezni azt a küldöttséget, amely a kerület hűségéről és teljes ellenzékmentességéről biztosítsa a Führert. Első útja a körzet egyik legismertebb fiához vitte. Nagy, lelkendezve adta elő, hogy ezt a kerületet oda kell teríteni a Führer lábái elé, szűzen, tisztán, ami annál könnyebb és egyszerűbb, mert ebben a kerületben nem is lehet, nincs is ellenzék, mert ha volna, biz' Isten leterítené... ügye, én édes komám?!

— Igen, én édes komám, — mondta megértő mosollyal — a kerületi ellenzék szervezője...

Amikor a skorpió a saját farkába harap

A „Szombat” — már megint a „Szombat”? Hát igen, a „Szombat” már megint írt. Sőt elírt. Elírta magát. Azt írta a lágmányosi templom esetével, illetőleg a templom-eltáncsolás esetével kapcsolatban, hogy ha olyan nagyra van a „Zsidó Élet” a maga igazmondásával, hát akkor mondja meg, milyen szám alatt van iktatva az a bizonyos beadvány a lágmányosi templom-építés engedélyezése ellen?

Drága, aranyos „Szombat”, hallott már maga valamit Bodónéról? Nem jó ám, ha egy zsidó lap Bodónétól veszi a receptet, amikor igazat akar

kimérni, mert Bodóné asszony — né-szách-bort mért ki. — Hát úgye, hogy most a tárgyra térjek, azt elfelejtette kétségbevonni, hogy a lágymányosi fú-ziók megbízottainak pesti egységek-vel megerősített csapata (megmond-juk: kik?) tényleg ott járt a polgár-mesteri hivatalban, hogy megakadá-lyozza a telek átadását? Azután azt sem vonta ügye kétségbe, hogy erre a polgármester — rosszul (vagy: rossz-indulatúan) lévén informálva — a már kiadott engedélyt felfüggesztete. Vala-mint elfelejtette, kedves „Szombat”, azt is cáfolni, hogy azután meg a budai hitközség előljáróságának felvi-lágosítására ezt a „felfüggesztést” a polgármester visszavonta. S végül: ami talán ennek a mi vitánknak a punctum salienze — elfelejtette, kedves „Szom-bat”, megcáfolni, hogy az a bizonyos szörnyen lealázó és megszegyenítő meg-állapítás a zsidókra vonatkozólag — egy nem zsidó közéleti előkelőség ré-széről, megtörtént. Ehelyett Ön az iktató-számra kíváncsi, amiről pedig a mi cikkünkben egy szó említés sem volt. Miért kíváncsi éppen erre? Először is figyelmeztetjük, hogy a kíváncsiság árt a szépségnek, másodsor pedig azért nem jó kíváncsinak lenni, mert mi — ki fogjuk elégténi a kíváncsiságát! Még pedig már a legközelebbi számunkban. Amikor azután azt is el fogjuk árulni, miért vártunk vele addig és hogy miért éppen az iktató-számra kíváncsi maga — óh, misztikus, aranyos „Szombat”, maga hercig skorpió, aki a saját far-kába harap...

Csak egy gramm rádiumot

A Síp-utcai „Legyező” akciót indí-tott, hogy a zsidó kórház részére egy gramm rádium beszerzését tegyék a jótét-ettek lehetővé. Nem szeretjük, ha a „Legyező” gyógytényezők körül serénykedik. Megmondjuk, miért? Em-lékezünk — pont Hitler uralomrajtá-sakor történt — a zsidó kórház nagy-arányú gyógyszerbeszerzésre írt ki ár-lejtést. Az eredmény igen különös volt. A magyar pályázókkal szemben a szál-lítást a németországi Farbenindustrie magyar exponense, a „Magyar Farba” kapta meg. Hogy miért éppen ő, a hitleri Németország gazdasági képviselője kapta a pesti zsidó kórház szállí-tását? A „Legyező” ezt talán nálunk is jobban tudja és talán a provizióról is pontosabb információkkal szolgál-hatna. Várjuk meg, hátha elmondja magától is.

Budával

a „Legyező”-nek sincs szerencséje. Nem elég, hogy a Führer minden terve és trükkje gyerekes, nevetséges pró-bálkozásossá szerencsétlenkedik, — ami-ről bőven gondoskodnak két balkezes budai satellesei —, a vereségeket még a „Legyező” melléfogásai is jól-jól megtétezik. Nagyon mérges volt a „Le-gyező” — érthető, hiszen a budai elő-fizetők száma sehogy sem akar sza-porodni — és mérgében mit tehetett egyebet, nagyot ütött botjával a bu-dai nőegylet felé. A „Legyező” meg-állapítja, hogy a budai nőegylet tea-ján egy volt zsidó író olvasott fel, a megrovást pedig azért a szörnyű-ségért az ékes-szavú főrabbi osztja ki a nőegylet elnökségének, megfedekez-vén a Kalocsa Róza Illemtanának arról az imperatívus jellegű megállapításáról, hogy valahogy nincs egészen rendben, ha a pap saját hitközségének autonó-miája ellen konspirál és még kevésbé, ha a hitközség területén működő jóté-kony nőegyletnek azt a csodálattól, tisz-telettől és közszeretettől övezett élnök-nőjét illeti tiszteletlen szóval, akinek a férje emléke iránt is tartoznék némi reverenciával. Különösen, amikor a ki-induló pont, a „ténymegállapítás” is hamis: az említett íróról t. i. azt hallot-tuk, hogy sohasem is volt zsidó. Hát ez pech. Egyébként kár volt erre a lap-kacsára ennyi energiát pazarolni. Az ember manapság kénytelen behunyni a fél szemét. Ismertünk egy papot, akinek a felesége régebben egyik dunaparti ká-véházban szokott vacsorázni. A férje ilyenkor tapintatból — más asztalhoz szokott ülni. Miért keressük a kitérteket éppen csak a felolvasó asztalnál, amikor található nekünk ilyeneket bőven például a pesti Hitközségi Párt vezérférfiainak a legközelebbi rokonai között is...

Majdnem párba-j lett belőle

A „Legyező” a budai hitközség egyik képviselőtestületi tagját azért rója meg, mert állítólag feleségével együtt, aki ugyancsak tagja a képviselőtestületnek, tanuként kísért a főrabbihoz valakit, aki kitérését kívánta bejelenteni. Ennek a hírnek több hübnere van. Mindenekelőtt az, hogy — egy árva szó sem igaz be-lőle. Másodsor: senki sem akart a szó-banforgó esetben kitérését bejelenteni. Tanura tehát nem is volt szükség. A látogató soha nem volt zsidó, sőt, apja is már négy évtizede pihen a Kerepesi úti katolikusk temetőben. A németor-szági viszonyok miatt volt szüksége

annak a hiteles megállapítására, hogy a nagypapa mikor tért ki. Ez a valóság. Amikor pedig az említett képviselőtestü-leti tag neje kérdést intézett az egyedül sejtethető forráshoz, azt a választ kapta, hogy a publikálás nem a főrabbitól szár-mazik, hiszen nem is beszélt a látogatóval, mert amikor az bejelentette magát, azt üzente ki, hogy nem állhat rendelkezé-sére, mert nagyon el van foglalva, szom-batra készül. De hát akkor ki találhatta ki?! Szerencse, hogy így párba-j sem lehetett a dologból.

Sziderli-zsidók és machszorli-zsidók

A pesti hitközség körében, főleg a „Legyező” olvasói között évek óta járja ez a megkülönböztetés. Az első kategó-riába azok tartoznak, akik nem nagyon mélyedtek bele a zsidó tudományokba és csak a sziderlit szokták néha napján forgatni, míg a második kategóriabeliek a machszort is el tudják olvasni. Ama-zok citátumait persze a sziderliből ve-zszik, ezek — a tudósabbak — már mach-szor-citátumokkal is teletűzdelik cikkei-ket. A cikkek alá vagy fölé azután oda-biggyesztik a nevüket is. Csak azt nem tudjuk megállapítani, miért írónak ezek a cikkek: a citátum, vagy a saját nevük kedvéért? Az olvasók nem tudják eldön-teni, mert ők átszokták „hüperolni” eze-ket a cikkeket...

Az én árvaságom

*Szeretetlen földön
Szeretetre vágyom:
Mily csacska kíváncság
E szörnyű világon!*

*Nincs aki megértsen,
Nincs aki marasszon,
Jó szívvel, lágy szóval
Ki megsimogasson.*

*Szem értőn nem rebben,
Szív értem nem dobban,
Csupa fojtó függöny
Nyugtalan arcomban.*

*S mivel nem születtem
Más portáján úrnak,
Csak Sors árvájának,
Bús zsidófiúnak*

*Életem nem féltik,
Halálom nem fájják,
Csak úgy sírba ejtik
A legárvább árvát...*

ARANYSAS A VÁROS FÖLÖTT REGÉNY A ZSIDÓ-RÓMAI HÁBORUBÓL

9.

IRTA: SZEKULA JENŐ

De elkövetkezett a fahordás ünnepe, amikor ősi szokás szerint nagy mennyiségű fát horcáltak a templomba, — mert a tűznek sohasem szabad kialudni. Jeruzsálem környékéről nagy tömeg tödült a temp'omba, s ezzel a fölkelők száma megsaporodott. Most már százezernyi főnyi tömeg rohamozta meg a folsóváros magaslatait, egetverő orótozással. Ezuttal sikerrel, mert a lovacsapatok riadtan hátráltak és a királyi várba vetették magukat, amely a legmagasabb ponton feküdt és a legkönnyebben lehetett védelmezni bechétetlen vastag falai és erős tornyai miatt is.

Követtek őket a menekülő főpapok és az előkelőségek is, Ananiás főpap azonban nem tudott időtében bejutni a kapun, s az üldöző tömeg elől a királyi vár körül meghúzódó csatornában bújt meg.

A Felsőváros vilái és cetruspalotái menthetlenül ki lettek szolgáltatva a fölkelők dühének. Immár ég Berenike hercegnő nyári palotája, és tűzcsóvát dugtak Agrippa király házába is. A lángban álló fejedelmi lakokat, a győzelem örömeitől megmámorosott tömeg táncolta körül.

— A levéltárba! — ácta ki valaki a jelszót. Gyujtsuk föl az adósleveleket.

A tömeg boldogan engedelmeskedett a felhívásnak. Az égő királyi házakból hurcolták szét a lángoló fanyalábokat, hogy fölgyűjták a sok emeletnyi magas levéltárakat. Ebben az épületben voltak az adós-levelek. Sok ezer eladósodott szegény ember öröm-ivóltése kísérte az épület lángborulását. Megszűnt egy csapásra minden adósság — és nem volt adós és hitelező, egész Judea területén.

Fölgűjtötták Ananiás főpap házát is. Egy napig pihentek, azután hozzá fogtak az Antonia-erőd ostromához. Két napi heves ostrom után sikerült elfoglalniok. A római őrséget leöldösték és a laktanyájukat fölgyűjtották.

Most a királyi vár ostroma következett. De azzal nem boldogultak, mert hadijégéik nem voltak, a vastag és magas falakról, a várveők könnyedén verték vissza a tömegrohamokat.

De a fölkelők váratlanul új segítséget kaptak.

Manahem vonult be a városba, állig fölgyeverzett parasztnép élén.

Ugy jött, mint valami király, díszes ruhában amelyet a Herodesek kirabolt kincseskamráiban zsákmányolt. Hősi hírnévé előzte meg. Egyike volt azoknak a vakmerő ifjaknak, akik elszánt esellel határútkba kerítették a megvívhatatlan Massada erődöt. A várban rengeteg fegyver volt, még a Nagy Heródes idejéből. Ezekkel fegyverezte föl Manahem a falvak parasztnépét, és jött Jeruzsálembe, hogy segítségére legyen forradalmár társainak.

Már az apja is fölkelő vezér volt, Juda nevű óriás, akit Cyrennius idején keresztre feszítettek a rómaiak. Manahem, már népszerű az apjárt is, akiről hősi dalokat énekeltek Galiléában.

Az újabb fegyveres erő fölvonulásának láttára csüggedés vett erőt Agrippa

királyi várvédő népén. Dárius lovastábornok levelet írt a fölkelővezérekhez, — amelyben szabad elvonulást kért, — s akkor kardcsapás nélkül átengedi a királyi várat. Készségesen teljesítették kívánságát, mert fa'festvérek voltak. Agrippa lovasai baj nélkül elhagyhatták Jeruzsálemet. A rómaiakat azonban tovább szorongatták. A rómaiakat a vártoronyba vonultak föl s onnan védekeztek.

Közben azonban Manahem népszerűsége napról-napra hanyatlott. Már így viselkedett, mintha ő volna Jeruzsálemnek királya. Ez rossz vért szült Eleazár híveinél és a jeruzsálemi zelőtás táborában. Hozzájárult, hogy Manahem megölette Ananiás főpapot, — akit katonái a csatornából húztak ki hetekig tartó bujdosás után. Ez a gaztett kihívta Manahem ellen még a legszűcsőségesebb elemek nehezteletét is, bár a főpap nem nagyon volt népszerű.

Rövid jeruzsálemi királykodása után Manahemet megtámadta a tömeg a jeruzsálemi templom udvarán. Sikerült elmenekülnie, és Ophlaig menekült, — ott azonban ráakadtak és fölkoncolták. Hivette kizavarták a városból, s amelyik ép bérrel megmenekült, az visszafutott Massada váraiba.

A rómaiak pedig a Hippicos és a Mariamne toronyokba húzóóva védekeztek, de helyzetük reménytelen volt az óriási tömeggel szemben. Ekkor megüzenték Eleazárnak hogy szabad elvonulását átadják a toronyok, és még a fegyverüket azonkívül minden holmijukat is hatrahagyják. Az egységet percek alatt megköötték és római szokás szerint esküvel és kézadással is megpecsételték. Eleazár be is akarta tartani a szerződést — de már nem volt ura a helyzetnek, és mikor a rómaiak keresztül vonultak a Tyropaeon szűk sikátorain, megtámadta őket a fegyveres csősélek és lemezárólták valamennyit. A katonák nem is védekeztek, csak hivatkoztak az esküre, a megállapodásra és a kézígásra.

— Juramentum! Pactum! Manifestatio! — kiáltották karban és tiltakozva, mintha a vezényszavakat ismételtetnék, vagy tovább adnék egymás között a jelszót. A tiltakozás egyre halkult, míg az utolsó kiáltás is elhalt az utolsó legionárius ajkan.

A rémtett leírhatatlan megbotránközást keltett egész Jeruzsálemben, a jöerzűsiek táborában akik többségben voltak — de már tehetetlenek a csősélek örjögő terrorjával szemben. Sokan megstartatták a római katonákat, mintha önontestvéruket siratnák, mások megszagatták a ruhájukat, legtöbbször a gyász jelölő földre ültek le, mintha Jeruzsálem eljövendő pusztulását siratnák.

NEGYEDIK KÖNYV

A tizenkettedik légió pusztulása

A jeruzsálemi helyőrség lemezárólásának hírére, a szi'riai városok rettentő zsidómezáróással feleltek. A római katonaság és a hivatalos hatóságok ezt nem akadályozták meg, sőt titokban még szit

tották is a tüzet és statisztáltak is a vérontásokhoz.

A láng a legirtózatossabb erővel épen Caesareában tört ki, ahol már hónapok óta lappangó belviszály cült a zsidók és a görögök között.

Ezekben a borzalmas napokban, — ha hinni lehet egykoru írók följegyzésének, huszezer zsidót öltek meg. A menekülőket pedig Florus lovassága üldözöbette, bekerítette és vissza terelte a lángban álló városba. Egyelőre a cirkuszban várják sorsuk hová fordulását, — hogy rabszolgáknak eladják őket, vagy kardle hányják őket — vagy a közeli cirkuszi játékokra tartogatják őket, ünnepi véradozat céljára.

A borzalmak, ha kisebb méretekben megisméltötek más városokban is, Philadelphía-ban, Gebonitis-ban, Grasa-ban és Pellá-ban, sőt átcsapott a tirusjak területére is Gadarára, Hippis-ba és Galanitis-ba is ahol a benszüllöttek kifosztották a zsidó házaikat. A vegyes ajku városokban, mint Ascalonban és Ptolemaisban, százával öldösték a zsidókat.

Az átcsapott Egyiptom területére is Alexandria nagy cirkuszában, egy népgyűlésen, véres összeütközés támadt zsidók és görögök között. Eleinte a görögök voltak fölényben, több zsidó foglyot ejtettek és azokat máglyán akarták elégetni, — a zsidók hogy társaikat kiszabadítsák, égő fákllyákkal rohantak a cirkuszba, hogy tüzzel pusztítsák el ellen-ségeiket. Zavar és vad élet-halál harc támadt, amelynek csak a kivezényelt római légiók tüzet véget vetni.

Vér és tűz... aneddig a szem eltekint-hetett. Damaszkusz város pogány népe titkos összejöveteleken, veszes tervetk'forral, és még a saját hitveseiknek sem árulják el a dolgot, — mert a nők valamennyien zsidópártiak, és szombatokon böjtot tartanak. Az összeesküvés borzalmas gyümölesöt hozott, — egy szörnyű reggelen, a damaszkusziak a közfürdőben törték rá a gyanutlan fürdő zsidó férfiakra, s egytől-egytig fölkoncolták őket.

A megtörles nem maradt el. A zsidóság mincennüt fegyverkezik. Bosszut kívánnak állani alattomos gyilkosaikon. Sebatet és Ascalon bevették egyetlen szörnyű tömegrohammal. Földülták Anthedon és Gazat, — élönek nem igralmazva. Akik előbb még térdig gázoltak vérben, azok most összekuc'solt kezekkel könyörögnek kegyelemért.

A fegyveres zsidó tömegek rövid harc után bevették Cadesa-t és Ptolemaist — és erőltetett menetben közledek Caesarea felé, hogy kardal közükben vegyének számat az ártatlanul kiontott véért.

A görögöknek inukba szálott a bátorság, és kétségbeesett követségeket küldözgetnek Antiochiába Cestius főkommandyóhoz, hogy légióival jöjjön a segítségükre.

Felelős szerkesztő és kiadó:

KECSKEMÉTI VILMOS